

VALUTVÄRDERINGSGRUPPENS RAPPORT

SUCCÉVALET 2018

K
D

Innehåll

INLEDNING – SUCCÉVALET 2018	2
Beskrivning av läget inför valet	2
1. Så har valutvärderingsgruppen arbetat	3
2. Sammanfattning	4
3. Bilden av partiet genom väljarnas ögon	6
3.1. Dessa röstade på KD i valet 2018	6
3.2. Hur stämde det överens med Demoskop mars 2018?	11
3.3. Resultatet från Demoskop veckan efter valet 2018	13
3.4. Vilka väljare kan KD nå i valet 2022?	16
4. Bilden av valutgången genom medlemmarnas ögon	18
4.1. Medlemsenkäten efter kommun-, landstings- och riksdagsval	18
4.2. Enkäten till toppkandidaterna i kommun-, landstings- och riksdagsval samt till ombudsmän, partidistriktsordföranden och valledare	27
4.3. Djupintervjuer med representanter de associerade förbunden KDU, KDK, KD-Senior.	42
5. Organisatoriska slutsatser	44
6. Politiska slutsatser	46
6.1. Partiets profilering	46
6.2. Valfrågorna	46
6.3. Fördomsfrågorna	47
7. Rekommendationer	49
7.1. Politiska rekommendationer	49
7.2. Organisatoriska rekommendationer	49

INLEDNING – SUCCÉVALET 2018

Kristdemokraternas succéval 2018 blev för många väljare och även för initierade politiska bedömare ett politiskt mirakel. Alla som följt partiets mediebevakning under våren var smärtsamt medvetna om att det i stor utsträckning inte handlade om ifall utan snarare när partiet skulle åka ur riksdagen. I så gott som varje intervju fick Ebba Busch Thor svara på frågan hur hon skulle vända de negativa opinionssiffrorna. Journalisterna och de politiska förståsigspåare fick svar på tal på valnatten, när det visade sig att partiet i riksdagsvalet ökat från 4,6 till 6,3 procent, i landstingsvalen från 5,2 till 7,1 procent och i kommunvalen från 4,0 till 5,2 procent. I både riksdagsvalet och landstingsvalen ökade partiet sina sammanlagda mandat med 40 procent och i kommunvalen med 31 procent. Den procentuellt högsta röstökningen i riksdagsvalet stod Jämtland för, hela 94,37 procent, följt av Skåne västra med 75,03 procent. Partiet fick riksdagsrepresentation i sex nya valkretsar (Sörmland, Kalmar, Skåne västra, Västra Götaland södra, Värmland och Dalarna).

Beträffande landstingsvalen gjorde alla landsting bättre resultat än 2010, utom två. Partiet gick sammanlagt från 85 landstingsledamöter i valet 2014 till 119 ledamöter i årets val.

Även kommunvalen blev en framgång för Kristdemokraterna. Partiet fick 161 nya mandat, från 515 till 676 mandat, en ökning med 31 procent. Röstmässigt innebär detta en ökning med 37 procent. Av tidigare 57 så kallade noll-kommuner (kommuner utan KD-representation i fullmäktige) har KD nu tagit plats i 24. Några kommuner sticker ut resultatmässigt och det på ett mycket positivt sätt. I Markaryd kommun fick partiet 39,3 procent, i Laxå 39,0 procent, i Ödeshög 33,6 procent och Öckerö 27,6 procent. Efter valet 2018 är Kristdemokraterna i skrivande stund med och styr i fler kommuner än Socialdemokraterna.

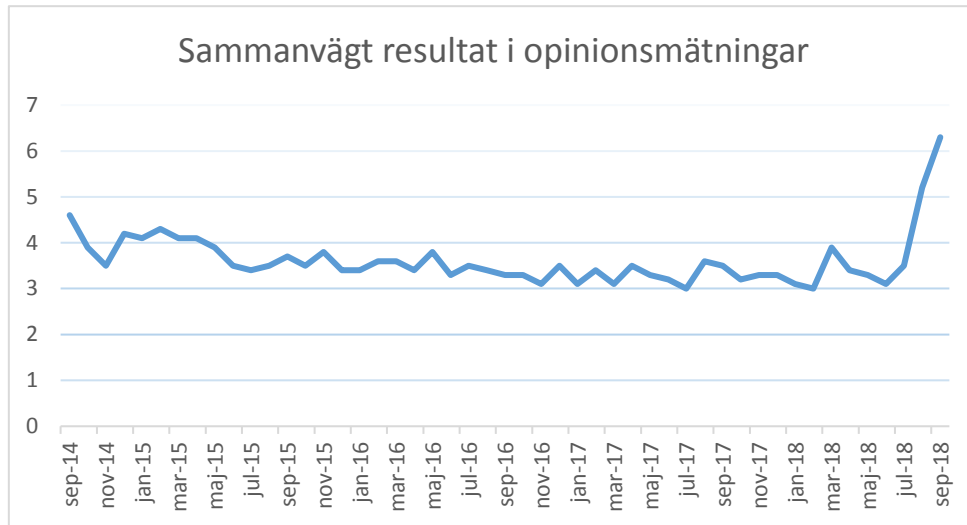
Beskrivning av läget inför valet

Valet 2018 betecknades i valrörelsen ofta som ett ”ödesval” för Sverige. För Kristdemokraterna var valet snarare ett ”vinna eller försvinna”-val, så trodde många bedömare långt in i augusti. Partiets stöd bland väljarna låg länge så lågt som under tre procent, så också i SCB-mätningen i maj 2018. Den mätningen brukar anses som vägledande för valresultatet. Det var först efter Ebba Busch Thors första framträdanden i TV-och webbsända debatter som opinionen stadigt började krypa uppåt, först mot fyra procentspärren för att därefter allt mer ta fart mot slutresultatet, 6,3 procent. Därmed bröt Kristdemokraterna den nedåtgående trenden i de fyra riksdagsvalen före 2018, vilket var en stor framgång.

Valutvärderingen 2014 drog slutsatsen att partiet under regeringsåren allt för mycket präglats av ansvaret för Socialdepartementet och därtill hörande välfärdsfokus. Det tillfredsställde vissa grupper, men partiet skulle också behöva hitta frågor som attraherar förlorade väljare och andrahandsväljare. Politikområden som bedömdes behövas prioriteras var framför allt rättspolitik, integration och försvar.

Valutvärderingsgruppen uppfattning är att partiledningen tagit fasta på detta under mellanvalsperioden. Tidigt under mandatperioden utvecklades en sammanhållen rätts- och försvarspolitik och en rad konkreta förslag togs fram för att förbättra integrationen. Det kan dock konstateras att en del inte kände igen sig av det man upplevde som en hårdare ton. Valutvärderingsgruppen ser det dock som absolut nödvändigt att Kristdemokraterna är ett fullsortimentsparti, med utvecklad politik inom alla områden. När dessa ”hårdare” frågor efter en tid fått genomslag och partiledningen åter tog upp klassiska KD-frågor inom familjepolitik, hälso- och sjukvård och äldreomsorg, kunde många återigen känna igen sig.

De styrdokument som tagits fram i form av valplan och kommunikationsstrategi har på det stora hela hållits och genomförts i stora delar av rörelsen, vilket inneburit en konsekvent linje både utåt och inåt.

1. Så har valutvärderingsgruppen arbetat

Med denna rapport vill vi i valutvärderingsgruppen försöka kartlägga och ta vara på de företeelser som gjorde valet 2018 framgångsrikt. Gruppen har studerat väljarstatistik, opinionsstatistik och genomfört olika enkätundersökningar med god svarsfrekvens. Inom valutvärderingsgruppen har öppna samtal förts och en kritisk bedömning av valarbetet har gjorts.

Valutvärderingsgruppen har tillsatts av partistyrelsen och har bestått av Erik Slottner (Stockholm) som ordförande samt av Roland Sjögren (Västerbotten), Gudrun Brunegård (Kalmar), Larry Söder (Halland) samt Fredrik Bergström (Stockholm). Som gruppens sekreterare har Mejke Runström verkat.

Valutvärderingsgruppen har i sitt analysarbete arbetat utifrån VALU (Sveriges Televisions valenkät som genomförts vid vallokalerna i landet på valdagen), en Demoskop-undersökning som genomfördes i mars 2018 och en Demoskop-undersökning som gjordes i september 2018 direkt efter valet. Valutvärderingsgruppen har även undersökt huruvida valarbetet och valrörelsen skett utifrån partiets i sammanhanget relevanta styrdokument.

2. Sammanfattning

Med denna rapport har valutvärderingsgruppen försökt kartlägga och ta vara på de företeelser som gjorde valet 2018 framgångsrikt. Gruppen har studerat väljarstatistik, opinionsstatistik och har genomfört olika enkätundersökningar med god svarsfrekvens. Inom valutvärderingsgruppen har öppna samtal förts och en kritisk bedömning av valarbetet har gjorts. Valutvärderingsgruppen har i sitt analysarbete arbetat utifrån VALU (Sveriges Televisions valenkät som genomfördes vid vallokalerna i landet på valdagen), en Demoskop-undersökning som genomfördes i mars 2018 och en Demoskop-undersökning som gjordes i september 2018 direkt efter valet. Dessutom har två interna enkäter genomförts samt intervjuer med nyckelpersoner gjorts.

Valet 2018 betecknades i valrörelsen ofta som ett ”ödesval” för Sverige. För Kristdemokraterna var valet snarare ett ”vinna eller försvinna”-val. Partiets stöd bland väljarna låg länge så lågt som under tre procent, så också i SCB-mätningen i maj 2018. Den mätningen brukar anses som vägledande för valresultatet. Alla som följt partiets mediebevakning under våren var smärtsamt medvetna om att det i stor utsträckning inte handlade om ifall utan snarare om när partiet skulle åka ur riksdagen. I så gott som varje intervju fick Ebba Busch Thor svara på frågan hur hon skulle vända de negativa opinionssiffrorna. Det gjorde hon med besked. Journalisterna och de politiska förståsigpåare fick slutligt svar på tal på valnatten, när det visade sig att partiet i riksdagsvalet ökat från 4,6 till 6,3 procent, i landstingsvalen från 5,2 till 7,1 procent och i kommunvalen från 4,0 till 5,2 procent.

Ord som återkommer i kommentarer om valrörelsen 2018 är ”enighet” och ”Team Ebba”. Efter flera år av interna konflikter var Kristdemokraterna ett enat parti under valrörelsen. Kommundagarna i mars 2018 var startskottet för en sammanhållen valrörelse och en taggad organisation. Kommundagarna blev en vändpunkt och partiledarens tal om KD-rebellen slog rot i partiet. De olika omständigheter och händelser som kunnat leda till interna diskussioner hanterades lugnt av hela partiet. Enligt valutvärderingsgruppens analys har den goda interna kommunikationen varit en stor anledning till att partiet kommunicerat enhetligt utåt och att interna konflikter undvikits.

Ebba Busch Thor var en avgörande faktor för det goda valresultatet. Aldrig förr i partiets historia har dess partiledare spelat så stor roll för partivalet. Det är en enorm styrka för ett parti att ha en så populär partiledare. I en tid då person betyder alltmer ökar också betydelsen av en partiledare som går hem hos väljarna. Det är dock ingen garanti för att samma effekt kan uppnås i valet 2022, utan partiet måste fortsatt vara på tå och ha en relevant politik såväl som en partiledare som går hem hos väljarna.

Hela 54 procent av KD-väljarna bestämde sig den sista veckan före valet eller på själva valdagen, vilket är den högsta siffran av samtliga partier och även den högsta siffran någonsin för KD. Partiet gjorde en stark valspurt. Det bekräftar vikten av att hålla ut ända fram till valdagen.

KD-väljarna ansåg att (i rangordning) *sjukvård, skola och utbildning* samt *lag och ordning* var valets viktigaste frågor. Demoskopmätningen från i våras visade också att lag och ordning är viktigt för KD:s potentiella väljare. KD har högre siffror än valresultat på områdena social välfärd, pensioner och jämställdhetspolitik. Det sistnämnda området är nytt för KD och beror med stor sannolikhet på partiledarens kritik mot så kallat genusflum och radikalfeminism samt förslaget om slopad kvotering av föräldraförsäkringen. Det skapade en konflikt i jämställdhetsfrågan som har uppskattats av många väljare.

KD:s väljare visar ett stort stöd för en alliansregering. Det vore därför med hög sannolikhet ett stort misstag av KD att på olika sätt fjärma sig från Alliansen. Partiet gör därför klokt i att fortsatt hålla fast vid Alliansen och förorda ett alliansstyre i både kommun, landsting/region och riksdag oavsett om det blir ett styre i minoritet eller i majoritet. Få KD-väljare önskar att SD ingår i en regering men många av partiets väljare ser gärna någon form av samarbete med SD i syfte att få igenom KD-politik.

KD:s väljare definierar sig till övervägande del till höger på den politiska skalan. Det finns dock en stor diskrepans mellan partiets politik och en stor del av dess väljare i synen på flyktingpolitiken. En majoritet av både partiets väljare och de potentiella väljarna tycks föredra en mer restriktiv flyktingpolitik medan partiet lägger fram förslag om en mer generös politik på området. Partiets potentiella väljare är tydligt höger, uppskattar partiets sociala profil, men vill se en stramare politik kring migration, lag och ordning och integration.

KD har under mandatperioden bytt ut en stor andel av sina väljare, det visar VALU-undersökningen från september 2018. Nästan varannan person som röstade på KD år 2014 valde ett annat parti 2018. Den siffran visar att det är en stor omsättning av KD-väljare, vilket också bekräftas av Demoskops undersökning från september 2018 där få KD-väljare känner tillhörighet med partiet. Hälften av dem som övergav KD i valet 2018 gick till M eller SD och en mindre andel till C, S och L. De väljare som KD har vunnit pekar ut sjukvårdsfrågan som avgörande, medan de tappade väljarna och potentialväljarna pekar ut *invandring, integration och lag och ordning*.

I valet 2018 har partiet breddat sin väljarbas, vilket syns tydligt i att andelen aktiva kyrkobesökare bland partiets väljare är avsevärt mindre än tidigare, endast cirka en femtedel. Det betyder dock inte att aktivt kristna har övergett partiet utan att partiet har breddat sig och i större utsträckning nått även icke traditionella väljargrupper. Partiets profilering som ett borgerligt parti med ett kompromisslöst ställningstagande för Alliansen och Ulf Kristersson som statsministerkandidat har bidragit till att partiet uppfattas som tydligt och som en klar högerröst.

För en sammanfattning av de organisatoriska och politiska rekommendationerna hänvisar vi till kapitel 5 till 7.

3. Bilden av partiet genom väljarnas ögon

Valundersökningen (VALU) utförs på uppdrag av Sveriges Television tillsammans med Göteborgs Universitet och Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm, vilka är viktiga samarbetspartners i detta arbete. En vallokalsundersökning innebär i korthet att utvalda väljare får besvara en enkät med 40 frågor utanför röstningslokaler över hela landet. Eftersom vissa partier tenderar att bli överrepresenterade och andra underrepresenterade jämfört med valresultatet viktas svaren för att den första prognosen ska bli mer träffsäker. VALU-enkäten ger den mest detaljerade bilden av svenska väljares beteende som finns att tillgå idag. I samband med riksdagsvalet 2018 fyllde 11 808 personer vid 50 förtidsröstningslokaler (3 774 personer) och 100 vallokaler (8 034 personer) i VALU-enkäten.

Valutvärderingsgruppen har även studerat den Demoskopenkät som partiet tog fram i mars 2018. 6 606 intervjuer genomfördes för att få en tydligare bild av både kristdemokratiska och potentiella väljare.

Efter valet i september 2018 har partiet låtit Demoskop göra en ny enkät med väljare för att få svar på de frågor som redovisas längre ner. Enkäten besvarades av 4 012 personer.

3.1. Dessa röstade på KD i valet 2018

VALU-enkäten ger följande information om vilka som röstade på Kristdemokraterna:

Tidpunkt för partivalsbeslut

54 procent av KD-väljarna bestämde sig den sista veckan före valet eller på själva valdagen. Överlag var andelen väljare som bestämde sig sent stor.

Analys:

54 procent är den högsta siffran av samtliga partier och även den högsta siffran någonsin för KD. Det indikerar att Kristdemokraterna gjorde en stark valspurt och det visar på betydelsen av att hålla ut ända fram till valdagen. Samtidigt innebär det också att KD har många rörliga väljare och att det behövs ett stort arbete för att behålla dessa till nästa val. Andra siffror visar att KD vid varje val både förlorar och vinner många nya väljare. Att behålla en större andel av de nytillkomna väljarna är en viktig uppgift för partiet. Det ska också sägas att de flesta partierna har en ökande trend vad det gäller väljare som bestämmer sig sista veckan; endast V, MP och SD har noterat högre siffror i tidigare val, för övriga partier var 2018 det val då störst andel väljare bestämde sig sista veckan. Den höga andelen sena väljare för KD beror med stor sannolikhet på att många väljare som tidigare avstått från att rösta på partiet med risk att rösten skulle uppfattas som bortkastad nu vågade rösta då opinionssiffrorna pekade uppåt. Även Ebba Busch Thors framgångsrika genomslag under valrörelsens slutskede kan förklara den höga andelen sent tillkomna väljare.

Viktiga frågor för valet av parti i riksdagsvalet

- Viktigaste frågor för väljarkåren år 2018 var (i rangordning) *sjukvård, skola och utbildning* samt *jämställdhet mellan kvinnor och män*. I valet år 2014 var de viktigaste frågorna (i rangordning) *skola och utbildning, sjukvård och svenska ekonomin*, tätt följd av *sysselsättningen*.
- Viktigaste frågor för KD-väljarna år 2018 är (i rangordning) *sjukvård, skola och utbildning* samt *lag och ordning*. I valet 2014 var *den svenska ekonomin, skola/utbildning, sysselsättning, sjukvården och äldreården* (i den ordningen) KD-väljarnas viktigaste frågor.

- Av samtliga väljare anser 14 procent att KD har den bästa sjukvårdspolitiken, fyra procent att KD har den bästa skolpolitiken och åtta procent av väljarna anser att KD har den bästa jämställdhetspolitiken.
- Frågorna *social välfärd* och *pensioner* ger KD högre värden än valresultatet.
- På frågan "vilket parti tycker Du har bäst politik när det gäller...." hamnar inte KD i topp i någon fråga. Däremot kom partiet tvåa - efter Socialdemokraterna - på området *sjukvård*.
- 49 procent av dem som röstat på KD anger att den egna ekonomin är av mycket stor betydelse för valet av parti i riksdagen, mest av alla partier förutom SD.

Analys:

Det är tydligt att frågor som rör ekonomi och sysselsättning fick betydligt lägre genomslag den här valrörelsen än vad som är vanligt. Det kan med stor sannolikhet förklaras av den goda konjunkturen men också på det faktum att många väljare uppfattade problem inom en rad andra samhällsområden som tog över annars så ofta viktiga frågor som ekonomi och sysselsättning. Det gav utrymme för andra frågor att bli viktiga vilket också gav KD goda möjligheter. Partiet lyckades dra nytta av sjukvårdsfrågan och det faktum att väljarna ansåg denna fråga vara den viktigaste. Att KD hamnade i topp bland Allianspartierna och tvåa bland samtliga partier när väljarna fick utse bästa parti för sjukvården är ett mycket gott betyg och lär ha bidragit till partiets uppgång i opinionen. Frågan om den ojämlika vården och ett förstatligande av sjukvården skapade en konfliktlinje som gjorde partiet unikt och partiets sjukvårdspolitiska program gjorde att det fanns mycket konkret politik på området. De höga siffrorna i landstingsvalet, 7,1 procent, visar också på den höga trovärdigheten i sjukvårdsfrågan.

KD ligger dock fortsatt lågt inom skolpolitiken vilket kan vara ett bekymmer då frågan rankas högt bland väljarna. Å andra sidan visar Demoskops eftervals-mätning att skolan inte påverkade väljarnas partival i någon större utsträckning. Så även om väljarna tycker att skolan är en viktig fråga är det inte säkert att frågan påverkar väljarnas röst i någon större utsträckning. Ändå bör man tolka mätningarna som att skolan har en potential och att partiet behöver spetsiga förslag på området.

För KD-väljarna är lag och ordning den tredje viktigaste frågan men förtroendet för partiets politik inom området är relativt lågt. Ett ökat fokus på dessa frågor skulle kunna locka nya väljare. Demoskopmätningen från i våras visade också att lag och ordning är viktigt för KD:s potentiella väljare. Andra iakttagelser är att KD har högre siffror än valresultat på områdena social välfärd, pensioner och jämställdhetspolitik. Den sistnämnda är nytt för KD och beror med stor sannolikhet på partiledarens kritik mot så kallat genusflum och radikalfeminism samt förslaget om slopad kvotering av föräldraförsäkringen. Det har skapat en konflikt i jämställdhetsfrågan som har uppskattats av många väljare. Men också det faktum att Ebba har tagit familjepolitiken in på 2000-talet bland annat genom hennes instagrammande där hon personifierar en "ny feminism" har spelat en viktig roll. Genom sociala medier och i debatter ger Ebba en annan bild av partiet där hon visar att det går att förena familj med karriär och att detta går utmärkt att göra utan statliga pekpinna.

Vad som också sticker ut är att KD har en stor andel väljare där den egna ekonomin spelat en avgörande roll för valet av parti. Bland de ekonomiska frågorna är det sloandet av den så kallade pensionärsskatten som fått mest utrymme i partiets kommunikation men även det förstärkta jobbskatteavdraget för barnfamiljer fick en del uppmärksamhet i samband med

Socialdemokraternas förslag om en ny semestervecka för barnfamiljer. Detta visar att KD har en potential i ekonomiska frågor.

Väljarrörlighet och väljarströmmar 2014-2018

- Väljarrörligheten har ökat för varje val alltsedan valet 1988. Av väljarkåren totalt bytte 40 procent parti mellan 2014 och 2018. År 1988 var den siffran 25 procent.
- Av dem som röstade på KD i valet 2014 röstade 53 procent på KD även 2018. 13 procent röstade på M, 13 procent på SD, sju procent på C, fem procent på S och L samt en procent på V och MP.
- Av dem som övergett KD sedan förra valet har 25 procent gått till M, 25 procent till SD, 13 procent till C och nio procent till S respektive L.

Analys:

Trots att KD ökade från 4,6 procent till 6,3 procent förlorade partiet nästan hälften av väljarna från 2014. Det kan säkert vara en hel del så kallade stödröstare som övergav partiet när siffrorna gick uppåt i opinionen. Hälften av dem som övergav KD gick till M och SD. Sannolikt finns bland dessa väljare en kritik mot att KD vill ha utökad anhöriginvandring genom familjeåterförening. Samtidigt har också ett visst flöde skett till C och L, vilket mycket väl kan hänga ihop med att en del väljare uppfattat KD som alltför restriktiva i flyktingfrågan. Men flödet är betydligt större till partier som står för en mer restriktiv syn i flyktingfrågan än till andra partier. Även frågor som rör lag och ordning hade en högre prioritet för både M och SD vilket säkert kan ha dragit en del väljare från tidigare KD-sympatisörer. Längre fram i rapporten kommer vi också att visa att KD-väljare har en del positioner i sakfrågor som ligger närmare M och SD vilket säkert också kan förklara en stor del av flödet.

KD-väljarna, demografi

- En lätt överrepresentation bland företagare och tjänstemän
- Ökat stöd bland företagare jämfört med föregående val
- Viss överrepresentation hos TCO-medlemmar
- Viss överrepresentation hos personer med eftergymnasial utbildning
- Överrepresentation hos personer med forskarutbildning
- Viss överrepresentation hos privat anställda
- Stor överrepresentation hos väljare 65 år och äldre, dock lägre än föregående val
- Överrepresentation hos väljare som själva vuxit upp i Sverige
- Överrepresentation hos väljare som själva samt vars far och mor vuxit upp i Sverige eller i Norden utanför Sverige
- Mycket stor överrepresentation bland väljare som går till gudstjänst minst en gång i månaden
- Överrepresentation bland väljare som går till gudstjänst eller möte i kyrka/samfund några gånger om året
- Underrepresentation bland LO-medlemmar samt personer med sjukersättning/sjukskriv. Stödet bland LO-medlemmar ökar dock kraftigt från föregående val
- Underrepresentation bland personer som själv växt upp i Europa utanför Norden
- Underrepresentation bland personer som själva eller vars far eller mor är uppväxta i Europa utom Norden

- Partiet har större stöd bland väljare med rötter utanför Europa än i Europa utanför Norden.
- Underrepresenterade bland icke-kyrkobesökare
- KD är varken över- eller underrepresenterad sett till manliga respektive kvinnliga väljare eller i någon åldersgrupp, förutom 65+
- Sex procent av förstagsångsväljarna röstade på KD, vilket är en signifikant uppgång

Analys:

KD fortsätter att vara ett relativt brett parti i den bemärkelsen att det finns ett hyfsat jämnt stöd i olika socialgrupper, kön och ålderskategorier. De enda två parametrar som på allvar sticker ut är gruppen 65+ och aktiva kyrkobesökare där KD har betydligt högre värden än genomsnittet. Förändringar från föregående val är också att KD ökar stort bland förstagsångsväljare och bland LO-medlemmar och att dessa två grupper nu närmar sig snittet för valmanskåren i övrigt. Fortfarande finns dock ett starkare stöd bland akademiker och företagare än bland arbetare, bidragstagare och bland personer med lägre utbildning. Skillnaden är dock mindre hos KD än hos andra partier. Den jämna fördelningen mellan olika samhällsgrupper är både positiv och negativ. Det positiva är att partiet appellerar till breda grupper och att partiets budskap verkar ha en bred anklang. Det negativa är att det blir svårare att nischa sig mot enskilda grupper och att partiet måste gå en balansgång för att inte stöta bort vissa väljare. Partiet får man säga har valt den ”breda vägens politik” vilket i 2018 års val uppenbart har burit frukt.

Det starka stödet bland äldre visar att partiet har en hög trovärdighet i äldrefrågor och att partiets profilering i dessa frågor har gett resultat. Det går inte heller att utesluta att även partiets hållning i jämställdhetsfrågan och familjepolitiken har appellerat till gruppen äldre väljare. Det går också att utläsa att partiet fortfarande har hög popularitet bland de aktiva kyrkobesökarna även om andelen aktivt kristna av partiets väljarbas minskar och nu utgör cirka en femtedel av partiets väljare eller cirka 1,2 procentenheter. Detta visar att partiet har lyckats med att bredda sig till nya grupper utan att förlora sin kärna, vilket också varit ett av huvudmålen i partiets strategi. En annan intressant iakttagelse är partiets relativt starka stöd bland personer som har rötter i länder utanför Europa. Med stor sannolikhet utgörs denna väljargrupp till stor del av kristna från Mellanöstern där en inte oansenlig del av svenskarna har sitt ursprung. Det går också att utläsa av valresultatet i exempelvis Södertälje och Botkyrka att partiet gjorde stora framsteg bland dessa grupper.

Förtroendefrågor

- KD-väljare har över tid fått ökat förtroende för svenska politiker, från 28 procent 1998 till 60 procent 2018. Dock har förtroendet minskat jämfört med år 2014, då det låg på 79 procent. Högst andel noterades år 2010, hela 81 procent av KD-väljarna hade det året förtroende för svenska politiker.
- Bland alliansväljare hade Ebba Busch Thor den största betydelsen för val av parti av samtliga partiledare, 35 procent. Bara Jimmie Åkesson (SD) hade en högre siffra, 45 procent. Detta kan jämföras med siffrorna 2010 och 2014 under Göran Hägglunds partiledarskap, som då fick 25 respektive 22 procent som motsvarande siffror. Siffran för Alf Svensson 1998 var 31 procent. Busch Thor var alltså en större magnet till partiet än vad Svensson var 1998.

Analys:

Förtroendet för politiker varierar mellan valen och det är inte helt oväntat att förtroendet ökar när ens eget parti sitter i regeringsställning och vice versa, det är nog så man ska tolka KD:s siffror. Det framstår mycket tydligt att Ebba Busch Thor var en avgörande faktor för det goda resultatet. Aldrig förr i partiets historia har dess partiledare spelat så stor roll för partivalet. Det är naturligtvis en enorm styrka för ett parti att ha en så populär partiledare. I en tid då person betyder alltmer ökar också betydelsen av en partiledare som går hem hos väljarna. Samtidigt gör det partiet mer sårbart i den meningen att om populariteten minskar för partiledaren kan det också slå hårt mot partiets opinionssiffror. Det bästa är naturligtvis om höga förtroendesiffror för partiledaren kan kombineras med sakpolitiskt ägandeskap i viktiga frågor. Sjukvården håller på att bli en sådan fråga men det vore bra om den kan följas av fler, exempelvis skolpolitik, rättspolitik och integration. Med en sådan kombination blir inte väljarna lika lättrörliga.

Önskeregering

- 94 procent av KD-väljarna vill ha med sitt eget parti i en regering.
74 procent vill ha med M, 55 procent vill ha med L och 53 procent vill ha med C.
15 procent vill ha med SD, 10 procent vill ha med S, och två procent vill ha med V och FI.
- 71 procent av KD-väljarna anser att en önskeregering består av Alliansen: KD, M, L och C.
13 procent anser att SD ska ingå i en alliansregering.
12 procent vill ha en alliansregering där något av de rödgröna partierna ingår.

Analys:

Bland KD:s väljare finns ett stort stöd för en alliansregering. Det vore därför med hög sannolikhet ett stort misstag av KD att på olika sätt fjärma sig från Alliansen. Få KD-väljare vill att SD ingår i en regering. Partiet gör därför klokt i att fortsatt hålla fast vid Alliansen och förordade ett alliansstyre både i kommun, landsting/region och riksdag oavsett om det blir ett styre i minoritet eller i majoritet. Även om få KD-väljare önskar att SD ingår i en regering finns dock siffror som tyder på att många av partiets väljare gärna ser ett närmande till SD, även om många också uttrycker motsatsen. Undersökningar visar dessutom att det finns en övergång av väljare mellan KD och SD. Partiets olika företrädare bör därför inte särbehandla SD eller vara oroliga om SD skulle stödja partiets förslag i olika sakfrågor. Det kan också vara rimligt att tillåta uppgörelser kring sakfrågor i utskott och nämnder med SD likaväl som med andra partier, så länge som man inte gör avkall på grundläggande kristdemokratiska värderingar. Partiets förhållningssätt ska dock inte leda till ett regelrätt samarbete eller koalitionsbyggande. KD är ett parti som värderingsmässigt står långt från SD. Därför ska även i fortsättningen Alliansen vara den grupp av partier som KD söker regeringsmakten med.

Politisk åskådning

- Svenska folket har över tid definierat sig alltmer till höger på den politiska skalan. 2018 var den högsta andelen någonsin.
- Denna trend gäller även KD-väljarna. År 1991 definierade sig 56 procent till höger på den politiska skalan, år 2018 var den siffran 76 procent.

- KD har betydligt starkare stöd bland väljare som tycker det är en bra idé att införa mycket hårdare fängelsestraff, ta emot färre flyktingar, tillåta vinster i välfärden och som vill att Sverige ska gå med i NATO än de som tycker tvärtom.

Analys:

Det är uppenbart att KD:s väljare till övervägande del definierar sig till höger på den politiska skalan och det bekräftas också av den Demoskopmätning som gjordes i våras. Det finns dock en stor diskrepans mellan partiet och en stor del av dess väljare i synen på flyktingpolitiken. En majoritet av både partiets väljare och de potentiella väljarna tycks föredra en mer restriktiv flyktingpolitik medan partiet lägger fram förslag om en mer generös politik på området. Samtidigt har det varit klokt av partiledningen att i denna del lägga störst fokus på det som rör familjeåterförening då detta har en stor samklang med partiets grundläggande familjepolitik. Valutvärderingsgruppens uppfattning är också att partiet gör klokast i att fokusera på integration framför migration, precis som gjordes under valrörelsen. På rättspolitikens område finns också möjligheter att föra en stramare linje för att på sätt lägga sig närmare sina egna väljare. Visserligen föreslog partiet hårdare straff för vålds- och sexualbrott men väljarna tycks uppenbart vilja gå längre än så. I den frågan behöver partiet en intern diskussion kring partiets ideologiska grund och vilka sakpolitiska ställningstaganden som blir utfallet av den.

3.2. Hur stämde det överens med Demoskop mars 2018?

Enligt den undersökning som partistyrelsen lät Demoskop göra i mars 2018 fanns KD:s potentiella väljare i största utsträckning bland dem som röstade på M (62 procent) eller SD (25 procent). Detta stämmer till viss del överens med VALU-resultatet som visar att ungefär hälften av KD:s nytillkomna väljare kom från M. Strömningen från SD var relativt marginell vilket är helt naturligt då den överväldigande majoriteten, 86 procent, av SD-väljarna 2014 valde att rösta på SD även detta val. Som skäl för dem som röstade på andra partier att inte välja KD fanns bland annat risken att rösten blir bortkastad, för traditionella värderingar, ”moral”-frågor (abort, HBTQ mm), osäker/fel politik och att partiet förknippas med religion. Bland S-väljarna fanns även argumentet att partiledaren var skäl att inte rösta på KD. Dessa frågor mäter inte VALU men valutvärderingsgruppen analyserar ämnet längre fram i rapporten.

Enligt Demoskop tillhörde KD:s potentiella väljare någon av följande grupper: män, 30-49 år, högskolestudier bakom sig, förvärsarbetare, inkomst mellan 200-400 tkr, föräldrar till vuxna barn, ser sig i stor utsträckning som konservativa eller är boende i Stockholm, Göteborg eller Malmö. VALU-resultatet ger dock en något annorlunda bild av partiets väljare. Fördelningen män-kvinnor är jämn och vi noterar en överrepresentation av väljare över 65 år. Att högutbildade väljer KD i högre utsträckning än grupper med lägre utbildning bekräftas förvisso av VALU men skillnaden är inte särskilt stor. Att KD:s väljare skulle vara boende i storstäderna Stockholm, Göteborg eller Malmö stämmer inte heller enligt valresultatet. I alla tre storstäderna ökade KD i mindre omfattning än riksgenomsnittet. De väljare partiet fick korrelerar alltså inte fullt ut med de potentiella väljare som Demoskops mätning visade våren 2018 om det talas om demografi och social bakgrund.

Däremot visar Demoskops mätning att osäkra KD-väljare, stödröstande KD-väljare och KD-sympatisörer i högre utsträckning finns i mindre orter eller på landsbygden. Vad gäller geografisk tillhörighet kan det konstateras att det stämmer med valutfallet. Det är dock tydligt att KD inte fullt ut nått de potentiella väljare som Demoskops mätning från mars 2018 pekade ut och som vi beskrivit ovan.

Demoskop visade också att så gott som samtliga placerade sig på till höger på den politiska skalan, vilket också bekräftas av VALU. Intressant är att det bland osäkra, potentiella och stödröstande KD-väljare endast finns ett mindre motstånd mot samarbete med SD än de som i mars-undersökningen uppgav sig sympatisera med KD. Ett samarbete med SD skulle för 50 procent av de potentiella väljarna till och med öka chansen till att lägga en röst på KD i valet. 66 procent av de nuvarande KD-väljarna föredrar en Alliansregering med passivt stöd av SD, medan det stödet i gruppen potentiella, osäkra och stödröstande KD-väljare är något större (78, 78 resp. 74 procent). Det skulle alltså kunna utläsas att även om KD:s väljare inte vill att SD ingår i en regering vill en stor del att KD på något sätt ska samarbeta med eller ta stöd av SD för att kunna bilda en regering. Denna tendens har stärkts enligt undersökningar som har gjorts efter valdagen.

Bland de dåvarande KD-väljarna samt de potentiella väljarna var lag och ordning den viktigaste frågan. Det bekräftas också av VALU som visar att detta är en viktig fråga hos KD-väljarna. Dock var förtroende för partiet i frågan bland dessa väljare relativt lågt vilket bekräftas av VALU. Stödröstarna ansåg att jobb och sysselsättning var viktigare än övriga. Både Demoskop och VALU bekräftar dock att partiet har ett lågt förtroende i dessa frågor.

Nuvarande och potentiella KD-sympatisörer ansåg att rätten till att få plats på äldreboende och skärpta straff var viktiga påverkansfaktorer för att eventuellt lägga sin röst på partiet. Potentiella KD-väljare tilltalades också av en stramare migrationspolitik samt skärpta straff. I migrationsfrågan var potentiella KD-väljare mer invandringskritiska än dåvarande befintliga KD-väljarna och ansåg i större utsträckning att en hög invandring ökar brottsligheten. Detta bekräftas helt och hållet av VALUs undersökning.

Vård och omsorg samt försvaret var starka frågor för KD enligt Demoskopundersökningen, åtta procent ansåg att KD har störst förtroende i vård och omsorgsfrågor och fem procent i försvarsfrågor. Vård och omsorg bekräftas med råge i VALU där KD blev näst bästa parti efter Socialdemokraterna som traditionellt har ett stort förtroende i frågan. Även på området social välfärd fick KD ett bra resultat. Däremot kunde inte VALU visa något större förtroende för partiet i försvarsfrågan.

Alla typer av KD-väljare ansåg att skatterna är för höga och det råder en utbredd skattekritik bland dessa väljare. Faktum är att KD:s väljare och potentiella väljare var det mest skattekritiska av samtliga. VALU mäter inte detta och gör det därför svårt att jämföra. KD drev vissa skattefrågor i valrörelsen, bland annat slopad så kallad pensionärsskatt och ett särskilt jobbskatteavdrag till barnfamiljer. Men man gjorde det mer i form av riktade satsningar än utifrån en moralisk utgångspunkt. Skattekritiken kom därför inte fram lika mycket som den gjorde exempelvis under valet 2006 då partiet drev frågan om ett slopande av fastighetsskatten.

Demoskopundersökningen från mars 2018 pekade tydligt ut att KD:s potentiella väljare främst fanns bland moderater och sverigedemokrater och till viss del bland centerpartister. Demoskopundersökningen gav en god bild av var KD kunde hämta sina väljare även om den tycks ha överskattat potentialen bland SD-väljare. En viss andel av KD:s nya väljare visade sig också komma från Socialdemokraterna, dessa utgör en betydligt mindre del och det är sannolikt att dessa före detta S-väljare under mandatperioden sympatiserade med ett annat parti. Det är troligt att detta parti många gånger var SD med tanke på SD:s högra opinionssiffror under mandatperioden. "Mellanlandningen" kan dock även ha skett i något annat parti än SD.

I Demoskops mätning från mars 2018 var det tre frågor som starkast skulle bidra till att få väljare att överväga att lägga sin röst på KD. Dessa var:

1. Lättare att få plats på äldreboende
2. Skärpta straff
3. Stramare migrationspolitik

Att det skulle bli lättare för äldre att få plats på äldreboende var en profilerad fråga för KD. Det tillsammans med förslag om bättre villkor för landets pensionärer bidrog till att äldrepolitiken fick en stark profil för partiet. Frågan om skärpta straff drevs inte i någon större utsträckning. Utvisning av utländska medborgare som begår sexualbrott fick viss spridning men i övrigt hade inte kriminalpolitiken den ställning som KD:s sympatisörer tycks ha önskat. En rapport släpptes som fick viss medial uppmärksamhet, bland annat i Ekot, men någon större spridning i valrörelsen fick den inte. Lag och ordning var inte heller någon av partiets prioriterade valfrågor mer än att en del av förslagen skulle kunna täckas in under området *trygghet*.

Vad det gäller migrationspolitiken är det uppenbart att partiet gick i otakt med sina potentiella väljare men också bland dem som uppgav att de skulle rösta på partiet. Nu fick inte migrationspolitiken den tyngd som många hade förväntat sig innan valrörelsen vilket får sägas var till gagn för KD. Retoriken i migrationsfrågan var ofta tuffare än den faktiska politiken. Partiet hävdade att man förordade en stram migrationspolitik samtidigt som KD:s partimotion i samma fråga föreslog förutom generösare regler för familjeåterförening också ett införande av särskilt ömmande skäl samt generösare regler för temporära uppehållstillstånd. Samtidigt är det väl känt att migrationspolitiken skapar stor intern debatt. För även om partiets väljare och potentiella väljare vill se en stramare politik är många medlemmar och så kallade kärnväljare av en annan åsikt. Migrationspolitiken skapar därför en spricka i partiet och är därmed knappast en fråga som partiet tjänar på att få upp på agendan.

För att i så stor omfattning som möjligt slippa denna motsättning och i syfte att inte stöta bort väljare som önskade en stramare migrationspolitik användes integrationspolitiken som en motkraft till migrationspolitiken. Genom att profilera partiet i denna fråga och då med en något tuffare retorik än vanligt valde partiet att flytta fokus från migration till integration. På så sätt kom inte samma åsiktsskillnader upp och partiföreträdare kunde prata både värdegrund och striktare krav i en och samma fråga. Valutvärderingsgruppen anser att detta var en klok avvägning.

3.3. Resultatet från Demoskop veckan efter valet 2018

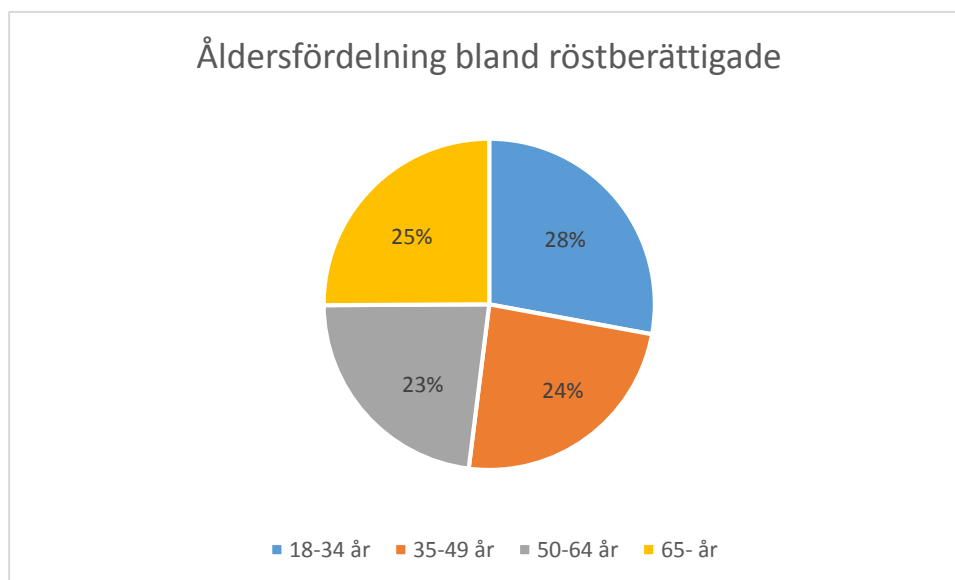
Valutvärderingsgruppen lät genomföra en opinionsundersökning direkt efter valet för att kunna ta reda på varför väljarna valde KD. Valutvärderingsgruppen ville dessutom veta mer om de väljare som lämnat KD sedan 2014, och mer om dem som tillkommit sedan 2014. Slutligen ville gruppen veta varför partinära väljare *inte* valde KD. Mätningen ägde rum veckan efter valet och omfattade 4012 intervjuer. Den ger därmed en mycket god bild av väljarunderlaget och hur det har förändrats. Utifrån detta kan vissa slutsatser dras.

Vad gäller partivalet nämns partiledaren, familjepolitiken, vårdfrågorna och äldrepolitiken, men också försvaret, kritik mot så kallad genusflum och den hårda linjen i integrationsfrågor som frågor som särskilt uppskattades med KD. Samtidigt är partiets väljare tydligt klivna i värderingsfrågor. Vissa kritiserar partiet både för att vara för kristet/ha en religiös framtoning med en förlegad syn på sexuella minoriteter, medan andra kritiserar KD för att partiet har en för generös syn på abort. I förhållande till andra partier har KD en överrepresentation av dem

som sätter partiledaren som en positiv faktor för partivalet, även om politiken fortfarande är viktigast. Partiledaren var en ännu större faktor bland nya väljare än bland befintliga. Det bör nämnas att förtroendet för partiledaren är tydligt knutet till partisympati. Ebba Busch Thor har ett högre förtroende än snittet bland dem som valt KD, M eller SD, medan C- och L-väljare tangerar snittet och rödgröna har lågt förtroende för henne. När man bryter ner förtroendet i olika kategorier så anser många att Ebba Busch Thor är bäst på att förstå hur folk har det, en bra representant för Sverige och på att förstå samhällsutmaningar, men man anser inte henne bäst lämpad att vara statsminister.

De väljare som gått till M från KD nämner att de tidigare stödröstat på KD, men att Moderaterna nu behöver rösten bättre och att de trots allt ligger närmare M. De som gjort motsatt resa nämner Ebba Busch Thor och att KD verkar mer öppet för samarbete med SD än vad Moderaterna är, men även sjukvårdspolitiken och de sociala frågorna lyftes fram som skäl. De som bytte parti till SD uppger som skäl KD:s ovilja att samarbeta med SD och därmed få till stånd en borgerlig regering som skäl, tillsammans med kvarvarande misstro från DÖ och att KD ansågs ha en för mjuk migrationspolitik. De som gått till KD från SD nämner Ebba Busch Thor, att SD är en "bortkastad röst" eftersom de inte får igenom sin politik, att KD har en bättre sjukvårdspolitik och att KD är för NATO och EU, vilket inte SD är.

Vad gäller väljarströmmarna i allmänhet bör det noteras att det finns väljarströmmar både till och från KD. Störst har väljarrörelserna varit till och från M, SD, C och L. Även om KD har sett ett nettoflöde till sig från alla partier utom SD är det små nettorörelser eftersom de balanseras upp av ett utflöde till samma partier. Demoskop visar inte alls på den trend som VALU antydde att en viss andel av de nya väljarna skulle ha kommit från Socialdemokraterna, där är nettoflödet endast 0,1 %. Förklaringen till dessa rörelser kommer vi att återkomma till senare.

Demoskop bryter ner väljarna i olika grupper. De som röstade på KD utgör 5,6 % av urvalet, förlorade väljare sedan 2014 utgör 2,0 %, nytillkomna väljare sedan 2014 utgör 3,5 % och de som funderat eller övervägt KD utgör 14 %. Dessa siffror bör man ha med sig i diskussionen nedan.

KD:s väljarbas 2018 kan jämföras med en hängmatta. Partiet presterar i linje med andelen 18–34-åringar, överpresterar något i gruppen pensionärer och underpresterar i gruppen 35–64 år. Bland dem som valde bort partiet finns en överrepresentation i åldersgruppen 35-49 och 65+ (dessa utgör 32 % var av de förlorade väljarna) medan en motsvarande överrepresentation

(32 %) finns bland gruppen vunna väljare. Vad gäller potentialväljarna är det just gruppen 35-49 år som utmärker sig med 28 % av totalen.

Slutligen bekräftar Demoskop valresultatet på den punkten att KD ökade i städer utanför storstäder. Noteras bör att bilden från VALU om att KD:s väljare bestämde sig sent bekräftas av Demoskop. Valrörelsen var av avgörande betydelse för vårt valresultat. Följaktligen har KD-väljare också tämligen låg identifikation med sitt parti.

Vad gäller de väljare som övervägde KD, men valde ett annat parti, är dessa i högre grad förvärvsarbetande män i höginkomstyrken mellan 35-49 år. Då partiet tappade i samma åldersgrupp föreligger en dubbel effekt i den kategorin. Dessa väljare valde istället M eller SD. Undersökningen visar tydligt att det finns en klar överlappning mellan M och KD och till viss del SD vad gäller väljare.

Relativt sett ökar partiet bland unga och minskar bland pensionärer. Dessutom förlorar partiet relativt mycket i gruppen 35-49 år samtidigt som denna åldersgrupp är överrepresenterad bland potentiella väljare. Detta ger för handen att partiet behöver bredda sin politik och göra den mer attraktiv bland dessa. Partiets äldrepolitik är redan den mest generösa av alla partier, men lyckas trots det inte få brett gehör bland äldre väljare. Likaså kan konstateras att det saknas en förväntad överrepresentation av väljare i familjebildande ålder.

KD-väljares ideologiska hemvist är tydligt höger. 76 % placerar in sig till höger på den traditionella politiska skalan, att jämföras med 84 % för M, 70 % för SD och 59 % respektive 44 % för L och C. De som vunnits över är mer höger än de som tappats, men även de som lämnade är klart mer höger än väljargenomsnittet. Även de som övervägde KD, men valde annat alternativ, är tydligt höger. Den ideologiska självetiketteringen är att 49 % kallar sig konservativ, 4 % nationalist, 31 % liberal och 6 % socialdemokrat, socialist eller grön. De väljare som lämnade KD identifierade sig i högre grad som liberala, medan de som är nya väljare eller övervägde eller funderade på KD identifierade sig som konservativa. Kristdemokratin fanns inte med som begrepp bland alternativen. De väljare som lämnade KD identifierade sig i högre grad som liberala, medan de som är nya väljare eller övervägde eller funderade på KD identifierade sig som konservativa.

KD-väljare pekar ut partiet som det de anser har bäst politik, men tillhörigheten är lägre än så och förtroendet för att styra Sverige tämligen lågt. Det är alltså sakpolitik, inte identifikation eller regeringsduglighet, som dragit väljare till KD. Istället pekar en majoritet av KD-väljarna ut Moderaterna som det parti de tror är bäst att styra Sverige.

Bland sakfrågorna har *invandring, integration, lag och ordning* växt jämfört med 2014 som avgörande fråga för partivalet. Det har skett på bekostnad av *ekonomiska frågor*. För KD-väljarnas del var *sjukvårdsfrågan* den viktigaste för partivalet, med *invandring, lag och ordning och integration* som övriga toppfrågor. De väljare KD förlorade och de som övervägde eller funderade på KD rankade båda *invandring, integration och lag- och ordning* som klart viktigare frågor än sjukvården. De frågor där KD har störst förtroende är sjukvård, äldreomsorg, barnomsorg, energiförsörjning och pensioner. Inom övriga politikområden underpresterar KD i förhållande till sin storlek.

Slutligen bör noteras att TV-debatter och tidningsartiklar alltså är den största informationskällan för väljare, även om sociala medier ökar bland yngre. I dessa debatter ansågs Ebba Busch Thor ha gjort mycket bra ifrån sig och ligger delad trea tillsammans med M och SD. I förhållande till partiets storlek är det anmärkningsvärt bra.

Analys:

Det övergripande narrativet i undersökningen måste sägas vara att Kristdemokraterna under mandatperioden har bytt ut en stor andel av sina väljare, men det är inte så enkelt att KD har tappat väljare till C och vunnit från M och SD. Istället har KD *både* vunnit och förlorat väljare till dessa – och andra – partier. De väljare som KD har vunnit pekar ut sjukvårdsfrågan som avgörande, medan de tappade väljarna och potentialväljarna pekar ut *invandring, integration och lag och ordning*. Partiets hållning i migrationsfrågan innebär att så länge som dessa ovanstående frågor är avgörande för en stor andel av potentialväljarna så påverkar det partiets tillväxtpotential. Dock finns det i undersökningen starka skäl att tro att partiet skulle vinna fler väljare än man förlorar på en stramare hållning i migrationspolitiken. Detta då KD:s potentialväljare alltså finns hos M och SD, snarare än hos C och L. Det blir än tydligare om man betänker att det – migrationsfrågan undantagen – finns väldigt stora skillnader i C respektive L och KD:s syn i för KD:s del helt centrala områden såsom synen på familj kontra individ, inställningen till jämställdhet, religionens roll i samhället m.m. Även om det finns skillnader mellan KD och M respektive SD även inom dessa områden så kan det inte förnekas att dessa partiers grundsyn inom dessa områden är mer nära KD än vad C respektive L är.

I övrigt bekräftar undersökningen bilden av att KD gjorde rätt analys i att sjukvårdsfrågan skulle komma att segla upp som en viktig valfråga. Det var också viktigt som igenkänningsfaktor inom ett politikområde där partiet sedan länge har stor trovärdighet, jämte äldreomsorg och familjepolitik. Den visar också att Ebba Busch Thor hade en avgörande betydelse för valresultatet. Men partiets svaghet inom många andra viktiga politikområden och det faktum att få väljare identifierar sig som kristdemokrater bör leda till oro. Undersökningen visar inte att det här valet var ett trendbrott, utan en respit. För att kunna bibehålla partiets framgång även i nästa val måste organisationen stärkas och mer relevant sakpolitik tillföras inom centrala politikområden. Annars kan den nedåtgående trenden riskera att återkomma 2022.

Det som ändå är glädjande är att en hög andel av de vunna väljarna är unga. Den främsta prediktorn för hur någon röstade i ett val är hur de röstade i det tidigare valet och den effekten grundläggs vid det första valet.

3.4. Vilka väljare kan KD nå i valet 2022?

De tre undersökningarna är tämligen samstämmiga i sin beskrivning av KD-väljare och de två Demoskopundersökningarna av partiets potentiella väljare. De potentiella väljarna är tydligt höger, uppskattar partiets sociala profil, men vill se en stramare politik kring migration, lag och ordning och integration. Det är dock viktigt att betona att KD inte får förlora sin sociala profil. Det är det som särskiljer KD från M – ett parti som KD:s väljare annars ligger mycket nära. Samtidigt går det inte att blunda för att om KD ska kunna växa så måste partiet börja gå mer i takt med väljarna. Det skulle kunna innebära en stramare, men inte hjärtlös, migrationspolitik, en rättspolitik med rättvisa och brottsofferperspektiv i centrum, och en integrationspolitik som är tryggt förankrad i västerländska värderingar. Det är nämligen tydligt att även om väljarna uppskattar KD:s politik på många områden, så är dessa områden för avgörande för att många väljare ska kunna bortse från dem.

Råden från 2014 års valutvärderingsgrupp ligger därför alltså fast. Kristdemokraterna måste fortsätta att skaffa sig trovärdighet i ekonomiska frågor bland allmänborgerliga väljare, samtidigt som partiet vässar sin politik i potentialfrågorna, men allt detta utan att släppa hjärtefrågorna. Det är viktigt att betona att Kristdemokraterna inte får förlora sin sociala profil.

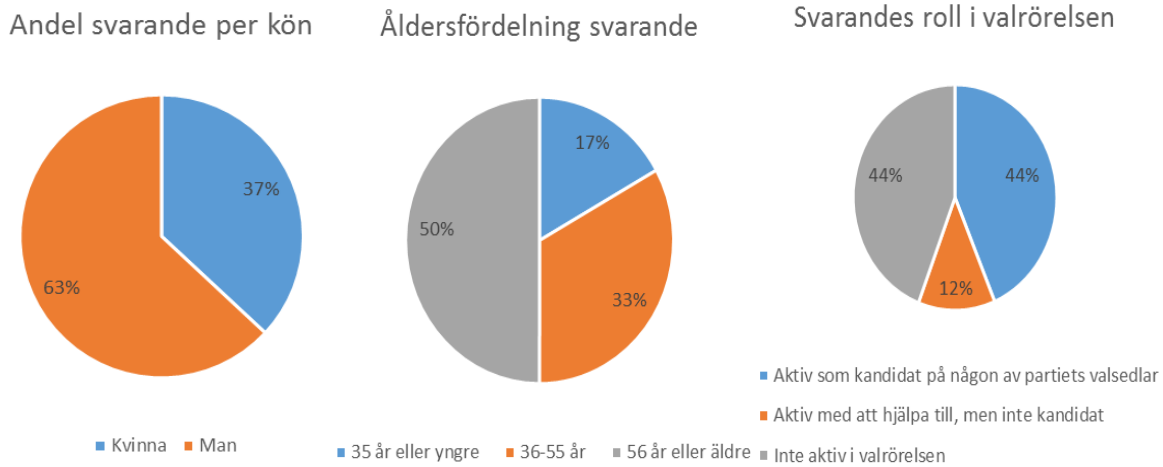
Lyckas man med detta har partiet potential att fortsatt vinna kärnväljarna som delar partiets engagemang i sociala frågor, samtidigt som man kan nå en bredare väljargrupp genom att förnya politiken inom måste- och potentialfrågorna. Denna strategi har delvis implementerats i valrörelsen genom förslag om riktade skattesänkningar, hårdare straff för vålds- och sexualbrott och skärpta integrationskrav, men den har inte fullföljts hela vägen, i synnerhet inte på migrationsområdet. Där klargjorde den strategiska kompromissen vid rikstinget 2017 partiets aktuella ståndpunkter, men till priset av att KD var tvunget att ducka frågan i valrörelsen. Med en mindre skicklig partiledare är det tveksamt om konststycket att säga två saker samtidigt hade lyckats.

Ytterligare ett område som båda Demoskopundersökningarna, men också andra opinionsmätningar, pekar ut som prioriterat är att ompröva politiken på är förhållningssättet till Sverigedemokraterna. Det är uppenbart att Sverigedemokraterna inte är regeringsfärdigt. Det gäller både vissa företrädare och den faktiska politiken. Samtidigt kan man inte ignorera att delar av väljarkåren har svårt att förstå varför KD inte kan acceptera uppgörelser med SD i frågor där KD tycker lika eller ligger mycket nära varandra. Det handlar inte om att ge avkall på sin politik, utan om att genomdriva den och samtidigt beröva SD sin offerroll.

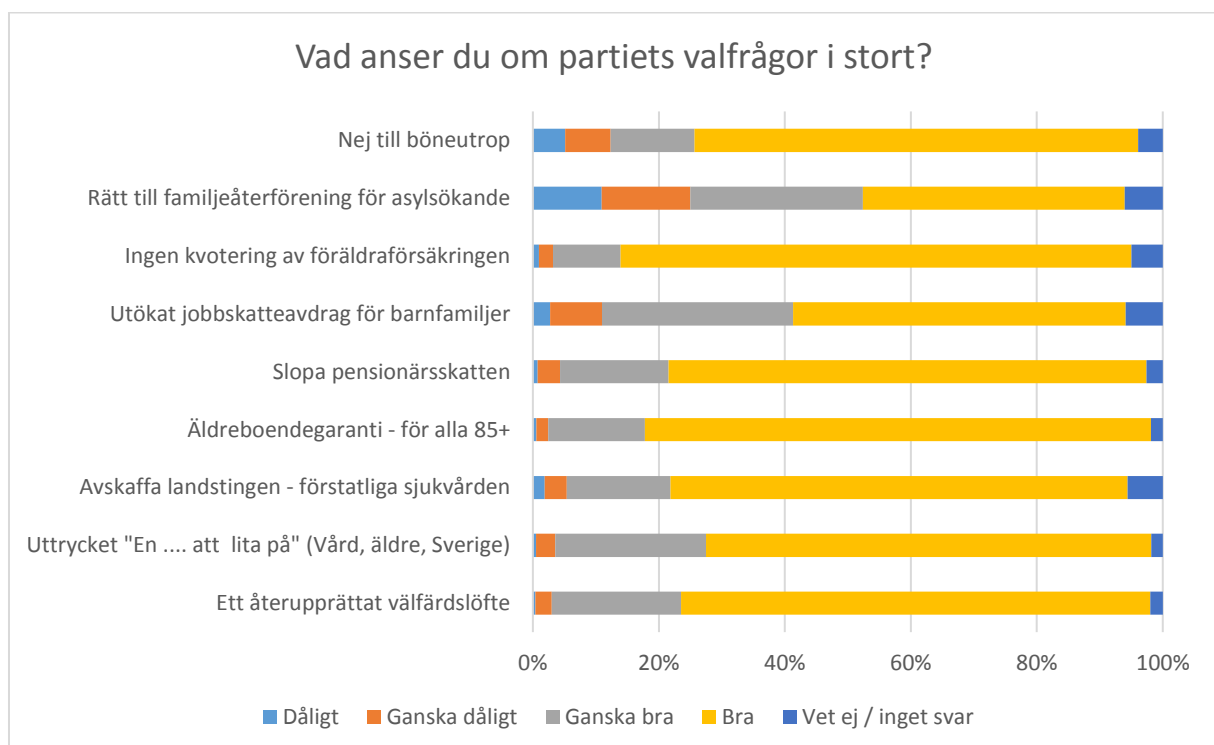
Sammanfattningsvis har partiet god potential att växa även i valet 2022, men det kräver att strategin från 2014 implementeras fullt ut.

4. Bilden av valutgången genom medlemmarnas ögon

4.1. Medlemsenkäten efter kommun-, landstings- och riksdagsval

Den 24 september skickades en valutvärderingsenkät ut till samtliga medlemmar i partiet. Medlemmarna hade en vecka på sig att svara. Totalt antal svaranden blev 1 762, vilket är betydligt fler än efter förra valet och måste anses vara en bra svarsfrekvens. Andelen som var aktiva som kandidat på någon av partiets valsedlar och andelen som inte alls var aktiva i valrörelsen var ungefär lika (43,47 procent respektive 44,27 procent) och andelen som var aktiva och behjälpliga i valrörelsen men som själva inte var kandidater var 12,26 procent. Av dessa svaranden är 37 procent kvinnor och 63 procent män, vilket återger en ojämn könsfördelning. Beträffande de svarandes åldrar så var 17 procent 35 år eller yngre, 33 procent var mellan 36 och 55 år och 50 procent var 56 år eller äldre.

Enkäten visar att det fanns ett stort förtroende för partiets valfrågor hos medlemmarna. Bäst gillade medlemmarna "Äldreboendegarantin 85+" och "Ingen kvotering av

föräldraförsäkringen”. Minst tyckte medlemmarna om ”Rätt till familjeåterförening för asylsökande”.

Antalet kommentarer på denna fråga var sammanlagt 221 stycken, varav 93 kunde anses ha direkt bäring på ovannämnda frågor. 26 kommentarer var positiva, 67 var negativa. Av de positiva kommentarerna avsåg de allra flesta (17) en positiv inställning till ”Nej till böneutrop”, av de negativa kommentarerna avsåg de allra flesta (30) en negativ inställning till samma fråga.

”...att vi har hittat tillbaka till kärnfrågor som gör att väljarna känner igen sig”

”...vi vågade stå för något, vi vågade ta ställning.....man blev stolt över att vara kristdemokrat”

”...ordet välfärdslofte blev för flummigt....”

”Frågan om böneutrop gjorde att jag övervägde att inte rösta på partiet...så populistiskt!”

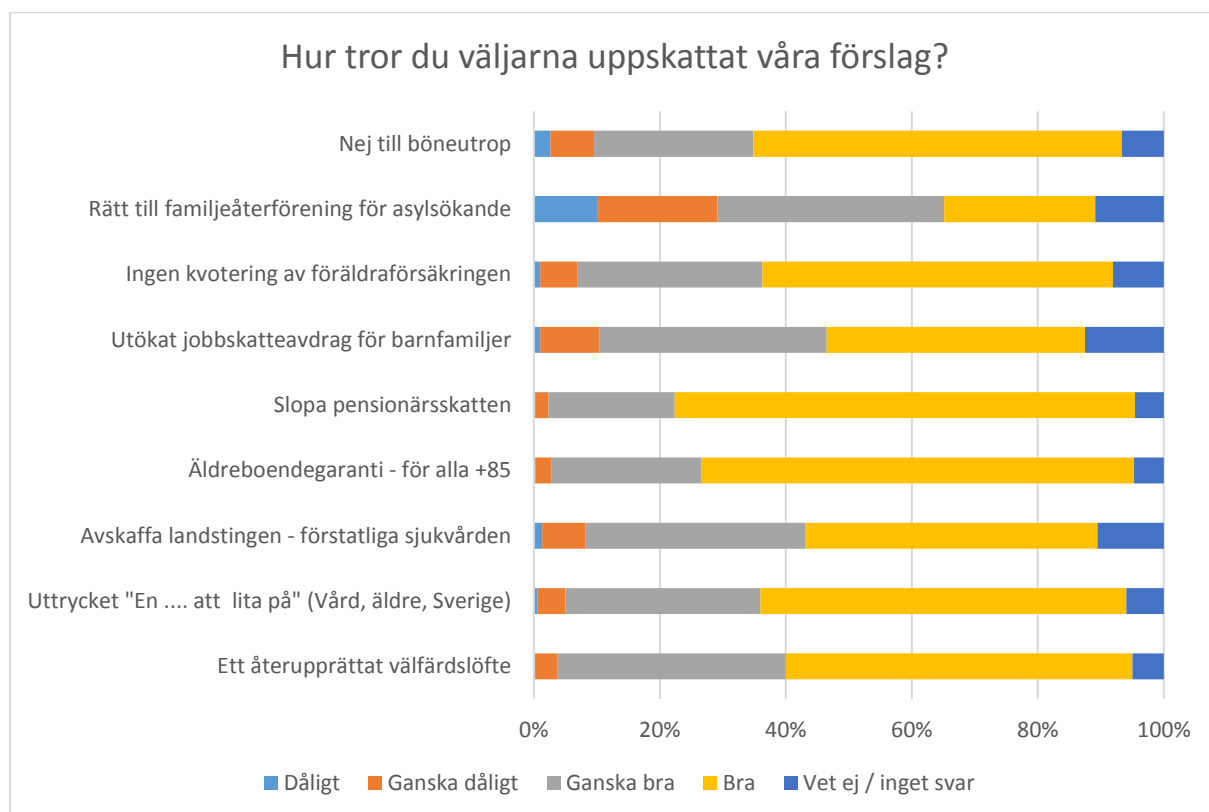
”Böneutrop var ett stolpskott”

”Vi är ett kristet land” ”Vi har kristendom som landsreligion”

”...kärnkraftsfrågan lyfte oss”

”försvarsfrågan försvann” ”saknar familjefrågorna, mer tid för barnen mm” ”...inga miljöfrågor”

”nej till genusflum fick KD-skutan att sluta ta in vatten”

Enkäten visar även i denna fråga att det fanns ett stort förtroende för partiets valfrågor hos medlemmarna. Bäst gillade medlemmarna ”Äldreboendegarantin 85+” och ”Ingen kvotering av föräldraförsäkringen”. Minst tyckte medlemmarna om ”Rätt till familjeåterförening för asylsökande”.

Antalet kommentarer på denna fråga var sammanlagt 92 stycken, varav 55 kunde anses ha direkt bäring på ovannämnda frågor. 25 kommentarer var positiva, 30 var negativa. Av de positiva kommentarerna avsåg de allra flesta (17) en positiv inställning till "Avskaffa landstingen", av de negativa kommentarerna avsåg de allra flesta (30) en negativ inställning till "Nej till böneutrop".

"Förstatliga vården var fantastiskt bra!"

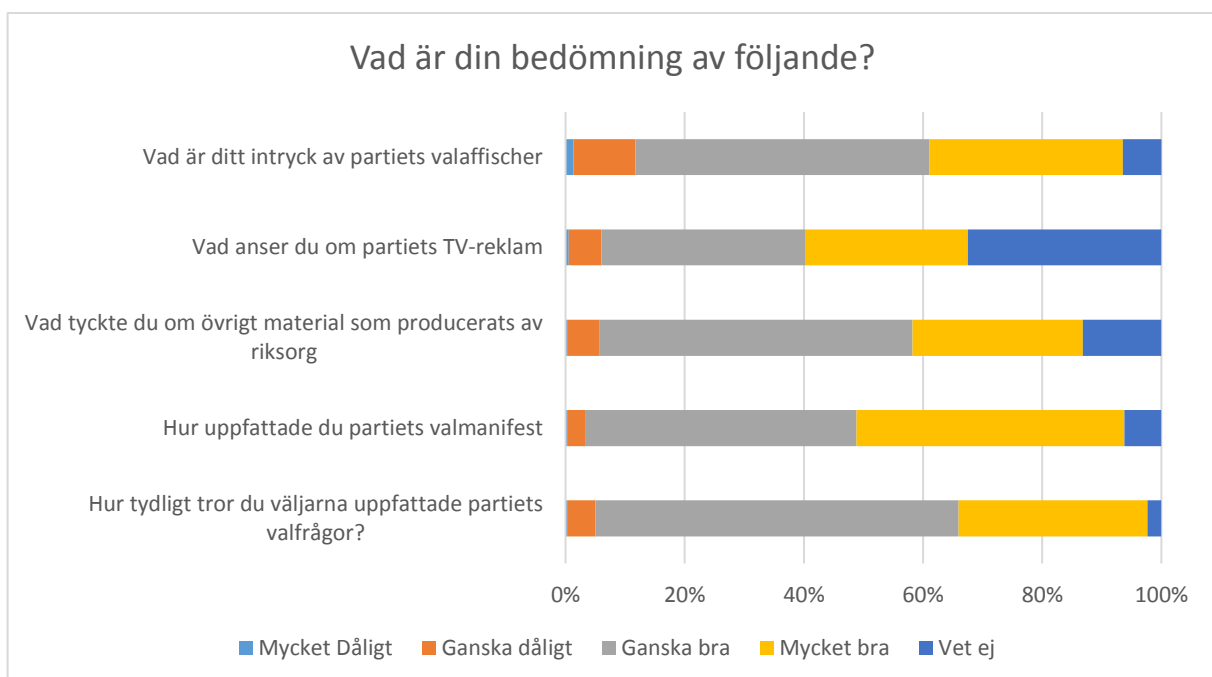
"Lika vård i hela Sverige – skulle vara mer kommunikativt /mer begripligt än Avskaffa landstingen"

"Böneutropsdiskussionen mötte motstånd från kärnväljargrupper, som i förlängningen såg ett hot mot utövande av den egna religionen"

"Böneutrop onödig fråga att lyfta i valet"

Analys:

Det är uppenbart att partiets valfrågor hade ett stort stöd bland partiets medlemmar. Flera av frågorna har en nöjdhet på över 90 procent och alla utom en fråga har en nöjdhet på över 80 procent. Detta får anses vara ett mycket gott betyg. Den fråga som inte möter lika stor entusiasm hos medlemmarna men som fortfarande har ett betryggande stöd är förslaget om familjeåterförening. Det är också tydligt att det är den fråga som minst andel medlemmar tror hade ett stöd bland väljarna. Detta resultat är egentligen inte särskilt förvånande. Det finns i partiet olika åsikter om flyktingpolitiken vilket också ges uttryck för i enkätsvaren. Av kommentarerna att döma finns det också en stor bredd bland åsikterna i exempelvis frågan om böneutrop. Valutvärderingsgruppen anser att partiledningen har hittat en bra balans mellan de olika åsikterna i partiet och hittat det som förenar medlemmarna i sina huvudbudskap. Dock kan förändringar komma att behöva göras allteftersom den politiska terrängen förändras. Flyktingpolitiken får inte vara statisk utan måste kunna anpassas efter den verklighet som råder utan att för den sakens skull rucka på partiets värdegrund och solidaritetsprincip.

Antalet kommentarer på denna fråga var sammanlagt 207 stycken, varav 187 kunde anses ha direkt bäring på ovannämnda frågor. Fråga 1 genererade 13 kommentarer, fråga 2 genererade 9 kommentarer, fråga 3 gav 28 kommentarer, fråga 4 gav 26 kommentarer och fråga 5 gav 106 kommentarer. Beträffande valaffischerna ansåg 40 personer att affischerna var dystopiska/läskiga/för negativa, 5 personer ville ha större (trippel-) affischer, 7 personer ansåg att affischerna var för slätstrukna, 10 personer tyckte mycket om Ebba-affischerna och 14 personer vill slopa affisivering helt.

Fråga 1 "Vändningen kom när Ebba och partiet koncentrerade sig på vård och omsorg"
 "...bra med fokus på partiets kärnfrågor – vården, äldreomsorgen m fl"

Fråga 2 "...för lite om migrationspolitik" "för lite om miljöfrågor" "för lite om familjs ekonomi" "för lite om näringslivet"

"för mycket alliansen"

"valmanifest (mycket bra) kom för sent till oss i valrörelsen"

Fråga 3 "Onödigt att blanda in Bert Karlsson"

"Det borde bli bättre" "för mycket text"

"Det förträffliga med partiets valfrågor har inte varit tydligt nog"

"Mer profilering som ett kristet parti nödvändigt"

Fråga 4 "Reklamen i TV varmare än affischerna"

"Missade TV-reklamen" "Någon TV-reklam har jag inte sett"

"Tycker KD kunde ha synt mer i TV"

"Kortare reklamslag på exempelvis Youtube kan ge minst lika bra effekt"

"Tror att Facebook-reklamen når fler"

Fråga 5 "Mycket bra affischer, inplastningen var fantastiskt"

"För mycket skrämsel, Sverige är inte så dåligt" "För dystopiska"

"Slätstrukna, precis som de flesta partiets affischer"

"Extremt negativa planscher, bara den med Ebba var bra"

"Kunde ha varit mer positiva" "De tre sorgsna ansiktena var negativa"

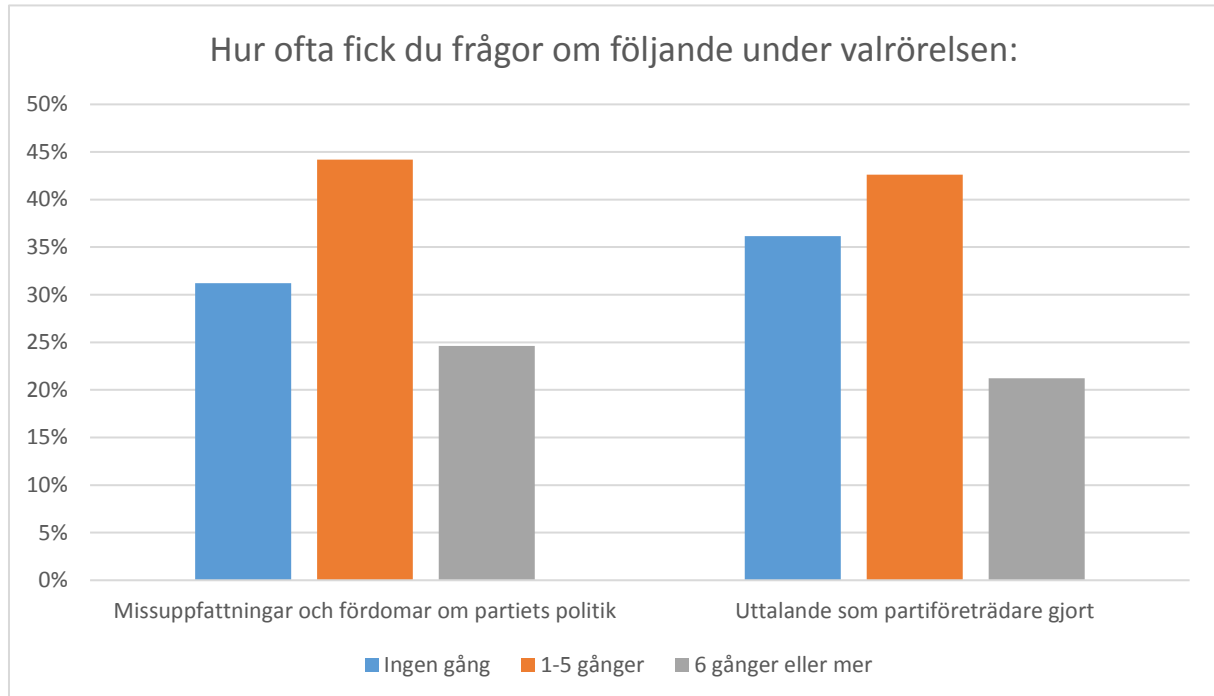
"Affischer är förlegat" "Vi valde bort affischer, fick mycket positiv feedback för det"

"Det behövs tripplar 100x210. De mindre syns inte från bil. Tänk utanför tullarna"

Analys:

Generellt sett råder en stor nöjdhet bland medlemmarna över partiets externa kommunikation. Den enda fråga där nöjdheten är mindre är över reklamfilmen, det beror dock på att många svarat "vet ej", förmodligen på grund av att många inte sett filmen. Även om nöjdheten är stor med valaffischerna går det ändå att utläsa av kommentarerna att det finns en kritik mot att de uppfattades som alltför dystopiska och negativa. Trots detta var nöjdheten stor vilket kan tyda på att affischerna väckte känslor som för vissa var negativa men som gav

affischerna en uppmärksamhet vilket ofta är målet med just valaffischer. Behovet av större affischer lyfts också fram för att kunna sätta upp utmed större motorvägar på landsbygd. Valutvärderingsgruppen anser att en större del av organisationen bör vara med i en referensgrupp när man tar fram förslag på exempelvis valaffischer, just för att undvika onödiga missar så som storlek på affischer. Det politiska innehållet ska beslutas av partistyrelsen men gällande utformning kan det vara bra med en bredare input.

Vad gäller fråga 1 blev 31,34 procent inte alls kontaktade, 44,14 procent blev kontaktade mellan 1 och 5 gånger och 24,53 procent blev kontaktade 6 gånger eller fler.

Vad gäller fråga 2 blev 36,19 procent inte alls kontaktade, 42,69 procent blev kontaktade mellan 1 och 5 gånger och 21,12 procent blev kontaktade 6 gånger eller fler.

Totalt inkom 137 kommentarer, där de flesta kommentarer gällde missuppfattningar och fördomar om partiets politik beträffande partiets påstådda abortmotstånd (10 kommentarer), att man måste vara kristen och troende för att kunna rösta på KD (15 kommentarer), att partiet skulle vara emot homosexuella (4 kommentarer), att partiet skulle stå nära SD (9 kommentarer, 5 negativa och 4 neutrala).

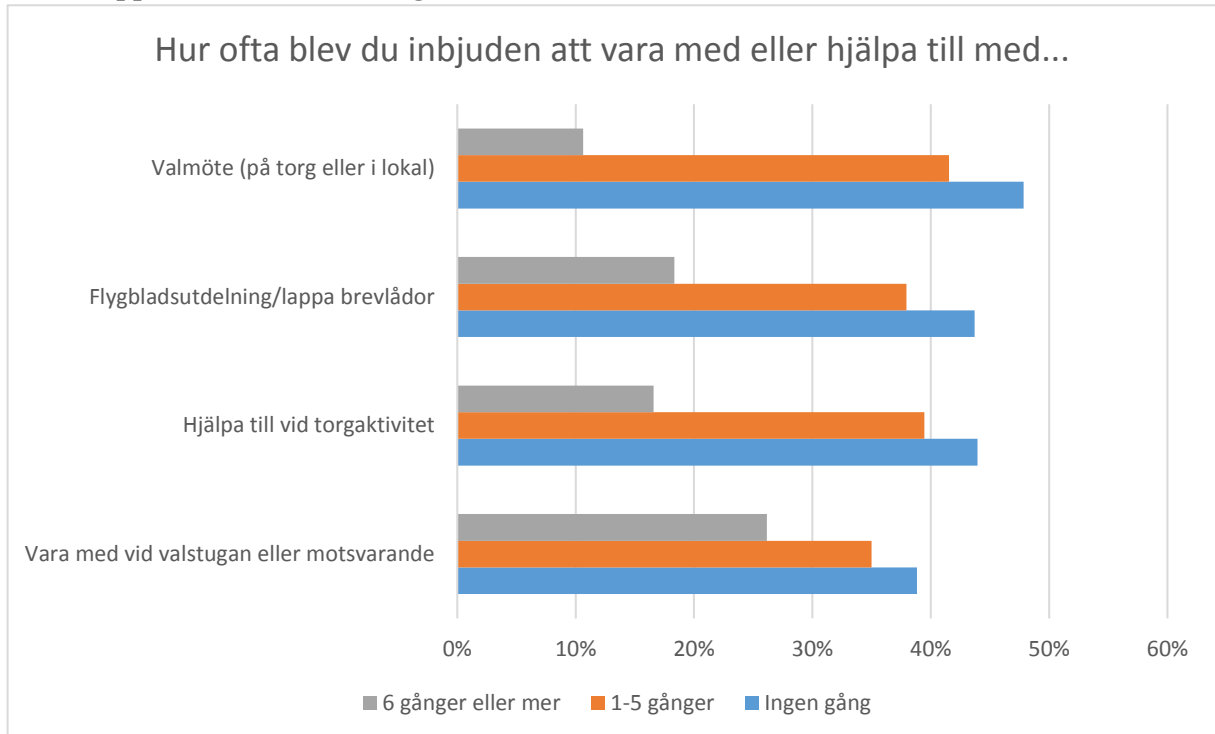
De flesta kommentarer beträffande uttalande som partiföreträdare gjort handlade om ifrågasättande av Bert Karlsson, om att KD var otydligt beträffande SD, att KD är för "hård i tonen". Många kommenterade också kritik mot riksdagsledamöters reseräkningar.

Det som sticker ut allra mest är dock ett överväldigande stöd för Ebba Busch Thor och många kommentarer är som en hyllning till hennes sätt att debattera samt hennes framtoning som tydlig och genuin och de beskriver vilka strålande insatser hon gjort i valrörelsen.

Analys:

Cirka två tredjedelar av dem som svarat på enkäten har fått ta emot samtal gällande missuppfattningar och fördomar kring partiets politik samt kring uttalanden som olika partiföreträdare har gjort. Detta visar att det fortfarande finns mycket fördomar kvar om partiet. Bland kommentarerna kan man utläsa att det rör sig om bland annat aborter, religion

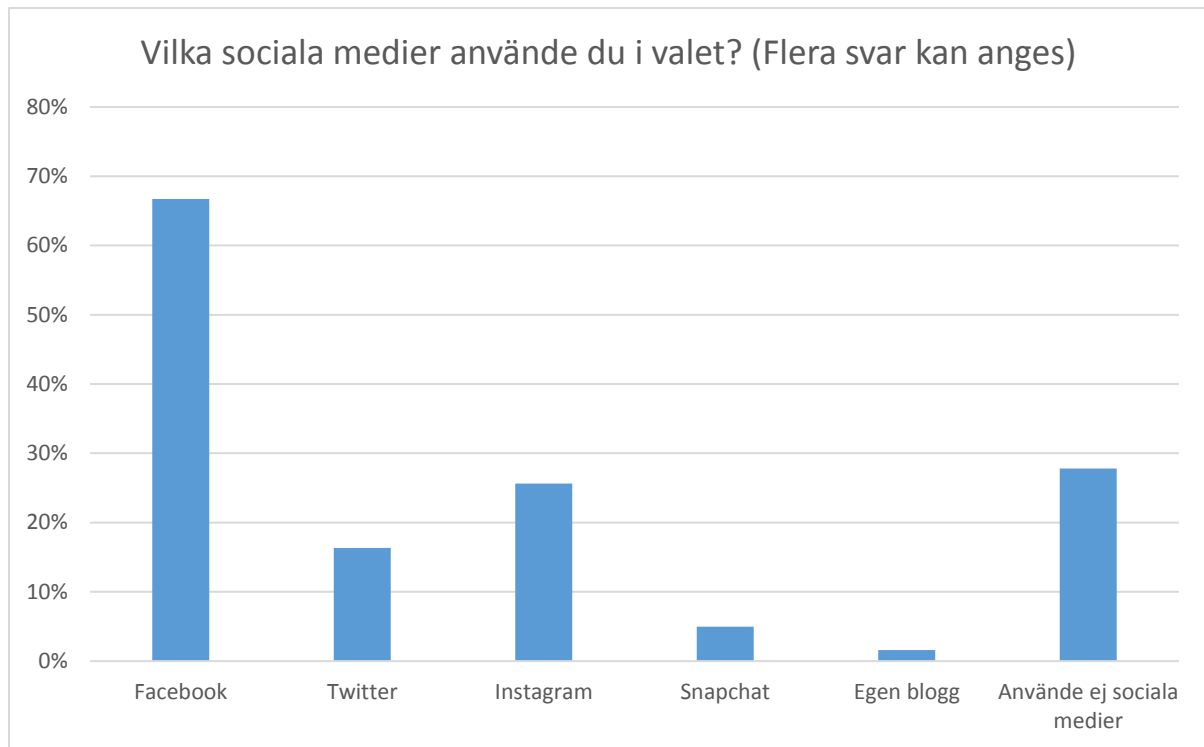
och påstådd homofobi. Antalet kommentarer är dock ganska få och valutvärderingsgruppens allmänna uppfattning av de samtal som gruppen har haft är att frågor som rör dessa ämnen varit färre i årets valrörelse jämfört med tidigare år. Detta är i så fall en välkommen utveckling. Ändå har två tredjedelar mött fördomar under valrörelsen vilket visar på att partiet fortfarande har en uppförsbacke i dessa frågor.

De 215 kommentarer som inkom handlade mestadels om att man antingen är nybliven medlem och därför inte hunnit engagera sig eller så är man mycket involverad som styrelsemedlem eller valledare och därför med på alla aktiviteter. Vissa handlade om att man för sitt arbete inte kunde visa partitillhörighet eller att det inte fanns valstuga där man bor.

Analys:

Av de medlemmar som svarade på medlemsenkäten angav ca 40 procent att de inte blev inbjudna att vara med och hjälpa till på någon av de tillfrågade aktiviteterna. Den interna kommunikationen i partiet behöver förbättras för att ta tillvara på potentialen hos medlemmarna som olika former av valarbetare. Risken är annars att information och aktivitet koncentreras till de redan aktiva som då får göra ännu mer.

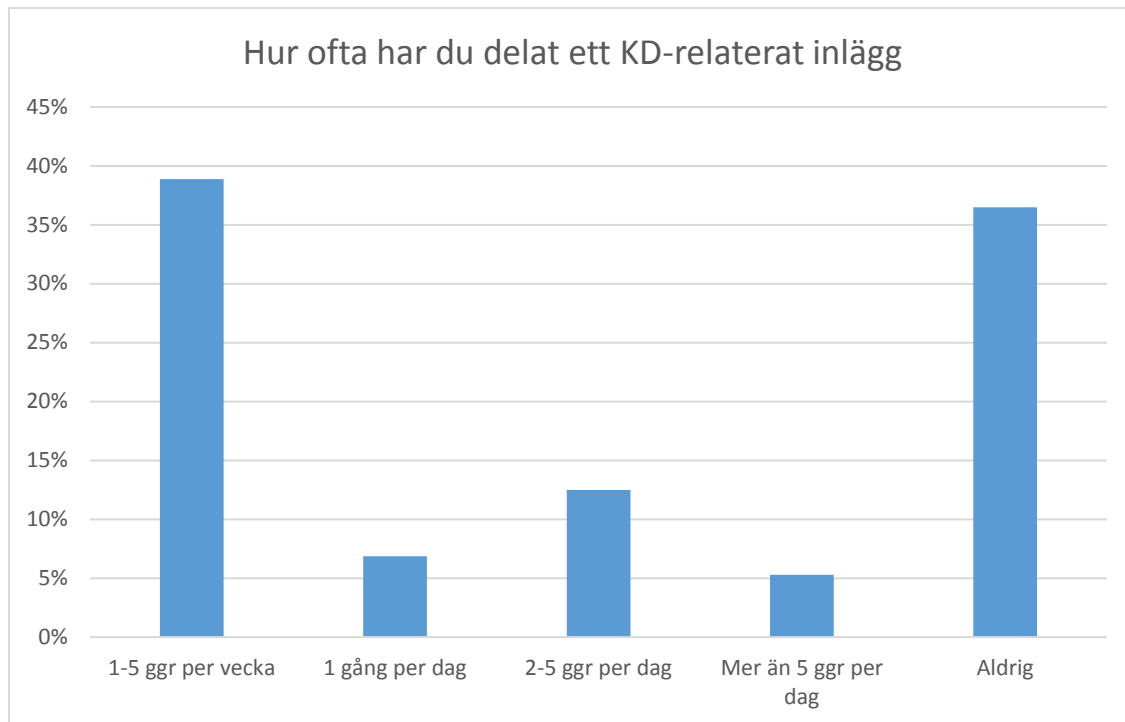

Av de svarande använder Facebook (67 procent), Twitter (16 procent), Instagram (26 procent), Snapchat (5 procent) och till och med egen blogg (2 procent). Eftersom man kunde ange fler än ett svarsalternativ blir summan av dessa mer än 100 procent.

28 procent anger att de inte använde sociala medier i valet och på frågan vad de använde istället inkom 134 kommentarer. Ett axplock: dagstidning, sms och telefon, mun-till-mun-metoden, samtal, annonser, "mina bekanta", insändare, debattartiklar. En del svarade Youtube, WhatsApp, Viber, Linkedin, Messenger, vilket visar att en del av KD:s medlemmar inte riktigt vet vad sociala medier innebär.

Analys:

Att Facebook är det mest använda sociala mediet förvånar nog ingen liksom att bloggen är på väg att försvinna som partipolitiskt kommunikationsmedel. Däremot förvånar Instagrams utbredning en hel del, så mycket som var fjärde medlem använder Instagram. Detta öppnar upp för stora möjligheter att målgruppsanpassa partiets budskap på sociala medier. Partiledarens marknadsföring på Instagram är mycket bra exempel på det där hon till viss del når andra målgrupper än på Facebook eller i den mer traditionella markansföringen. Sociala medier ger en fantastisk möjlighet att sprida partiets politik vilket också gjordes i stor omfattning. Det ger möjligheter för den mer inaktiva medlemmen att göra en insats då en delning på sociala medier inte innebär samma arbetsinsats som att stå i en valstuga eller dela ut flygblad. Samtidigt får partiet inte ha en övertro på sociala medier i den meningen att den helt och hållet tillåts ta över traditionell media. Att synas i dagstidningar eller i TV har fortfarande ett genomslag som är svårjämförbart med andra kanaler.

”Delade inte ren propaganda”, ”Erik Sjöstedt var bra inspiratör”, ”man vill inte vara för tjatig”, ”lever inte på nätet utan i den fysiska verkligheten”, ”delar inte politik i sociala medier”, ”mina sociala medier är privata”, ”minskat intresse för Facebook hos folk i allmänhet”, ”...först när Ebba var med i riktiga media mot slutet av valrörelsen fick vi ökat stöd”, ”hittade inga att dela”, ”jag är mycket aktiv social och ordnar politiska frukostmöten istället”.

Analys:

Väldigt många medlemmar, två tredjedelar, har delat inlägg på sociala medier minst en gång i veckan och en hel del gör det med mycket stor frekvens. Detta visar återigen på den potential sociala medier har för att sprida partiets politik. Det visar också på vikten av att partiet fortsätter att utveckla sitt arbete med sociala medier.

Frågan ”Fråga eller händelse som fick en positiv betydelse i valrörelsen?”

Frågan genererade 1087 kommentarer. Den mest positiva betydelsen utan konkurrens har partiets ledare, Ebba Busch Thor. 59,1 procent av de svaranden nämnde Ebba som enskilt viktigaste framgångsfaktor.

Utöver den frågan utmärkte sig

Böneutrop	1,8 procent
Sjukvård/landstingens avskaffande	15,3 procent
Kärnkraft	4,1 procent
Äldre frågor/pensionärs-skattens avskaffande	5,7 procent
”Genusflum”	1,7 procent
Nej till kvotering av föräldraförsäkringen	1,5 procent

”Ebba var fenomenal”, ”Ebba en frisk fläkt i partiledardebatterna”, ”... utan manuskript tog Ebba hem de flesta debatterna”, ”... när Ebba äntligen fick prata politik istället för siffror”, ”Jag

visste inte att jag var Kristdemokrat förrän jag såg Ebba i ett program på TV4”, ”Vår partiledare satte statsministern på plats i en feministisk fråga”

”... att stå för Sveriges kristna arv och säga nej till islamisering av samhället”, ”Nej till böneutrop”

”Förstatliga sjukvården”, ”vårdköer”, ”lägg ner landstingen”, ”Inte minst vården, där många är oerhört förvånade och undrade hur fort den har monterats ner...”

”... utspel som exempelvis kärnkraften gjorde att vi fick uppmärksamhet och fick momentum”

”Att stå upp för de äldre”, ”Slopad pensionärsskatt”,

”Ebba sa nej till elitfeminism”, ”Ny sorts feminism behövs”, ”Ebba som jämställdhetsminister”

”Fria föräldradagar”, ”Slopad kvotering av föräldraförsäkringen”

Analys:

Svaren på denna fråga bekräftar det som både VALU och Demoskop kommit fram till, nämligen att partiledaren och sjukvårdsfrågan har varit bra flöten för partiet. Det är de två faktorerna som sticker ut bland de andra och dessa två faktorerers inverkan på valresultatet bör vara helt okontroversiellt.

Frågan ”Fråga eller händelse som fick en negativ betydelse i valrörelsen?”

Frågan genererade 865 kommentarer. Den mest negativa händelsen var vissa riksdagsledamöters reseräkningar. Av de svarande menade 216 personer (24,9 procent) att dessa förehavanden haft en negativ betydelse för valrörelsen. Charlie Weimers avhopp till SD i slutet av valrörelsen genererade 15 negativa kommentarer, 1,7 procent.

Övriga frågor eller händelser som fick en negativ betydelse i valrörelsen var exempelvis ”böneutrop” (24 negativa kommentarer), ”öppning mot SD” (22 kommentarer), ”vi är för rigida mot SD” (20 kommentarer), ”kärnkraft” (28 kommentarer), ”familjeåterförening” (21 negativa kommentarer), ”dålig profilering som kristet parti” (8 kommentarer), KDU-artikeln om återvandring (7 kommentarer), ”PRIDE-deltagande” (14 negativa kommentarer) och NATO (2 kommentarer).

Övriga saker som påverkat negativt i valrörelsen:

”Fördomar finns fortfarande kring kopplingen kristen pga partinamnet”

”Myten om homofobi underblåstes av några kommunala partiföreträdare”

”Att Adaktussons valkampanj inte uppmärksammades”

”Fixeringen vid Kd:s opinionssiffror”

”Vi hade ett sådant flow i valrörelsen som gjorde att exempelvis Weimers avhopp inte var ett samtalsämne”

”Ogillar att KD utmålas som ett renodlat högerparti”

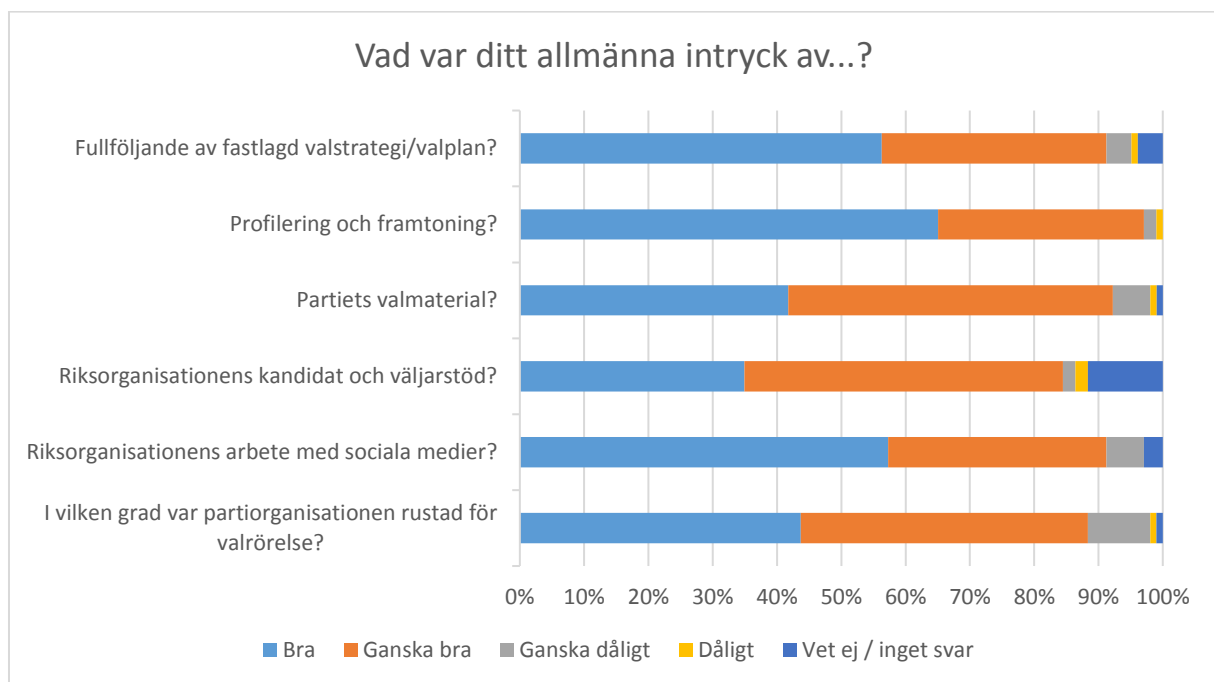
”Sossarnas smutskastning som vanligt...”

Analys:

Det fanns egentligen inte några stora negativa händelser under valrörelsen, känslan var väldigt positiv rakt igenom. Flera partier drabbades dock av nyheter om att riksdagsledamöter hade gjort fel med olika reseräkningar, så även bland kristdemokrater. Detta gav en negativ mediebild. Det understryker vikten av att riksdagsledamöter har bra koll på vilka regler som gäller och att man alltid vet att man gör rätt. Partiets hållning gentemot SD lyfts fram av flera personer. Hälften av dem tycker att partiet intar en alltför rigid hållning medan hälften tycker att partiet skapat för många öppningar. Det visar återigen på den splittrade bild som finns i partiet angående synen på SD.

4.2 Enkäten till toppkandidaterna i kommun-, landstings- och riksdagsval samt till ombudsmän, partidistriktsordföranden och valledare

Den 24 september skickades en valutvärderingsenkät ut till toppkandidater i kommun-, landstings- och riksdagsval samt till ombudsmän, partidistriktsordföranden och valledare. Totalt antal svaranden blev 103, vilket är något mindre än vi hoppats på. Ändå anser valutvärderingsgruppen att svaren kan utgöra ett fullgott underlag till vissa slutsatser och ett bra komplement till medlemsenkäten. Av de svarande är 18 procent partidistriktsordförande, 13 procent är partiombudsman, 20 procent är valledare, 16 procent är toppkandidat till riksdagen, 12 procent är gruppleddare i ett landsting och 54 procent är gruppleddare/kommunalråd i en kommun.

Några kommentarer:

”Det behövs en strukturerad handledning, särskilt till ombudsmän, från september året innan val till över valdagen”

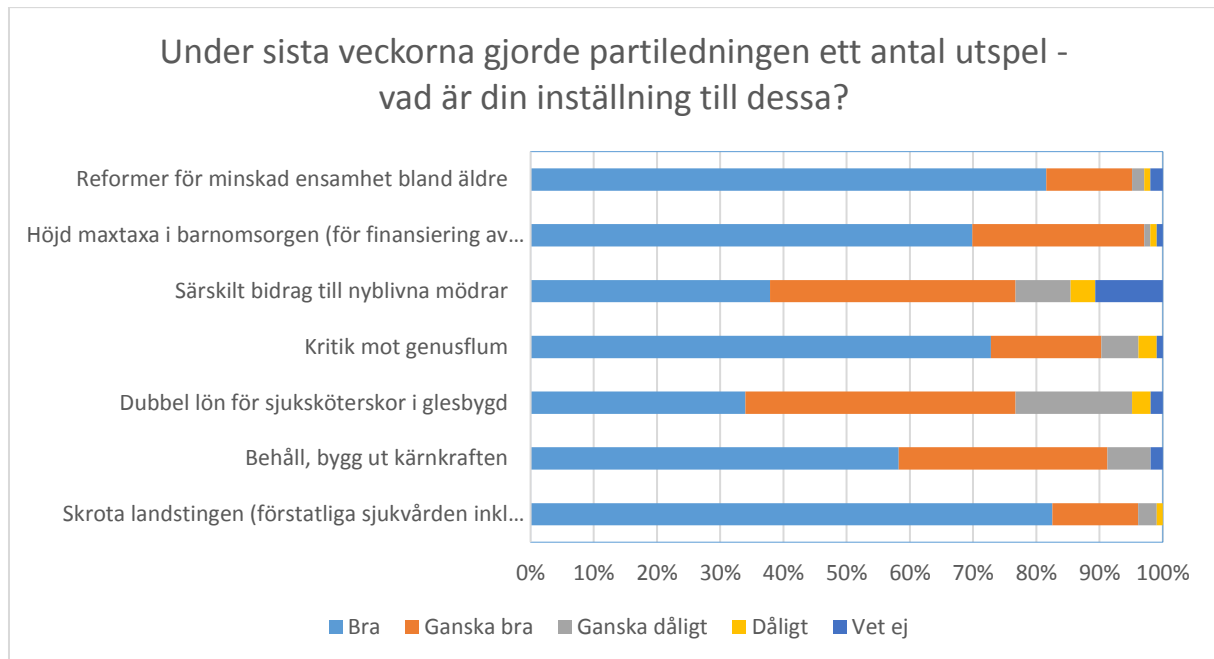
”Tycker partiet kom igång väl sent”

”....Partiets uppgång kom först när man slutade att ”förfölja” muslimer och återgick till att prata om våra klassiska frågor”

”Riks testade ett nytt och oannonserat grepp när man valde att ”tokniska” sig, det var ett lyckodrag!”

Analys:

Det är bara att konstatera att nöjdheten är mycket hög bland personer som innehar nyckelpositioner i partiet. Så gott som samtliga är exempelvis nöjda med partiets profilering och framtoning. Samtidigt ska det sägas att om valresultatet hade varit sämre är risken stor att också svaren skulle vara mer negativa.

Några kommentarer:

”Kärnkraften är en svår fråga som föll väl ut, men det kunde lika gärna blivit ett rejält bakslag”

”...tycker bättre om generell skattesänkning än fler bidrag”

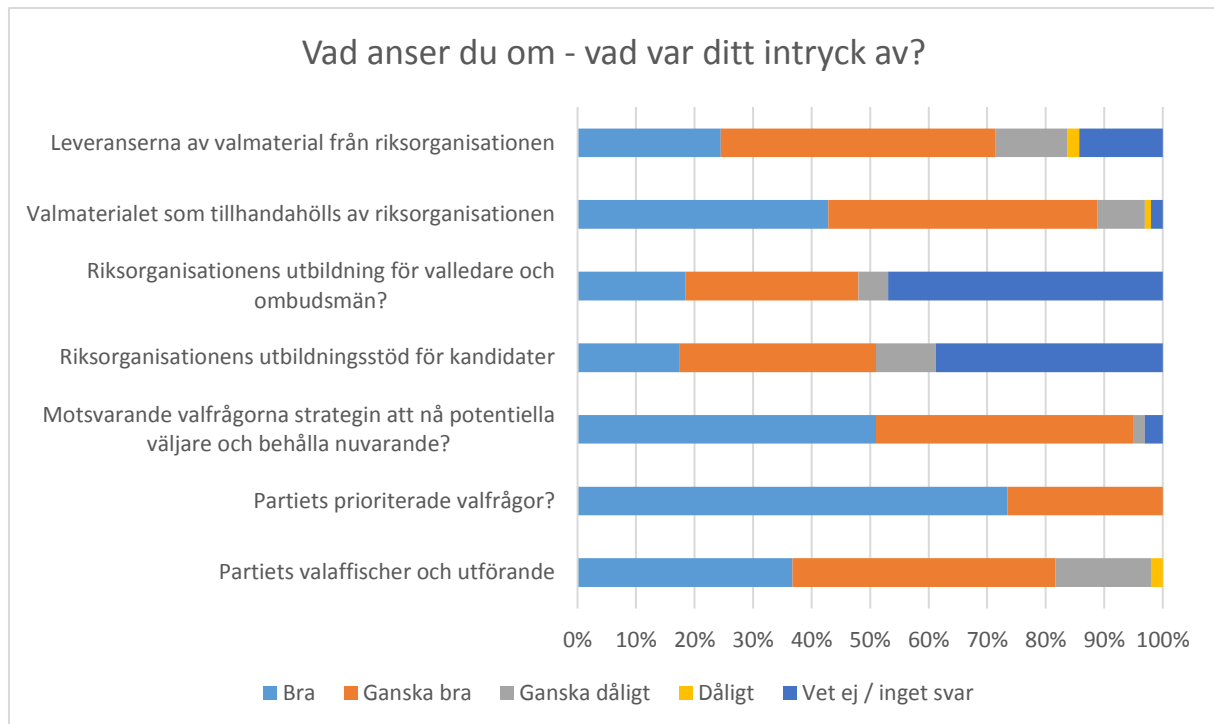
”...då Ebba nöp till statsministern och upplevdes somkvinna som inte accepterar att man sätter sig på henne, då kom betydligt fler unga kvinnor till valstugan och berömde Ebba som person än vad man hade noterat vid något av utspelen”

”Kloka och bra utspel som låg i tangentens riktning”

”Äldreförslagen bet dåligt i debatten”

Analys:

Generellt sett finns en mycket stor nöjdhet även med de sena utspelen. Förslagen om dubbel lön för läkare och sjuksköterskor på landsbygd samt ett särskilt bidrag till nyblivna mödrar slog mindre väl ut än övriga förslag men gillas fortfarande av en stor majoritet. Valutvärderingsgruppen anser det vara viktigt att ju närmare ett val man kommer desto viktigare är det att förslagen är lätta att kommunicera för att de ska kunna säljas in. Konkurrensen om medieutrymmet är stort och valarbetarna har inte samma tid att sätta sig in i argumentationen.

Några kommentarer:

”Mycket av genomförande ger intryck av ad hoc” ”Valmanifestet borde varit ute tidigare”

”Ordna paket med lite av varje till valstugor, det blev stora volymer”

”för litet lager av jackor även tidigt på sommaren”

”valedlar ska skickas ut” ”att bli medlem fanns inte med på broschyren”

”Vi valde bara Ebba-affischer, de andra var för negativa...”

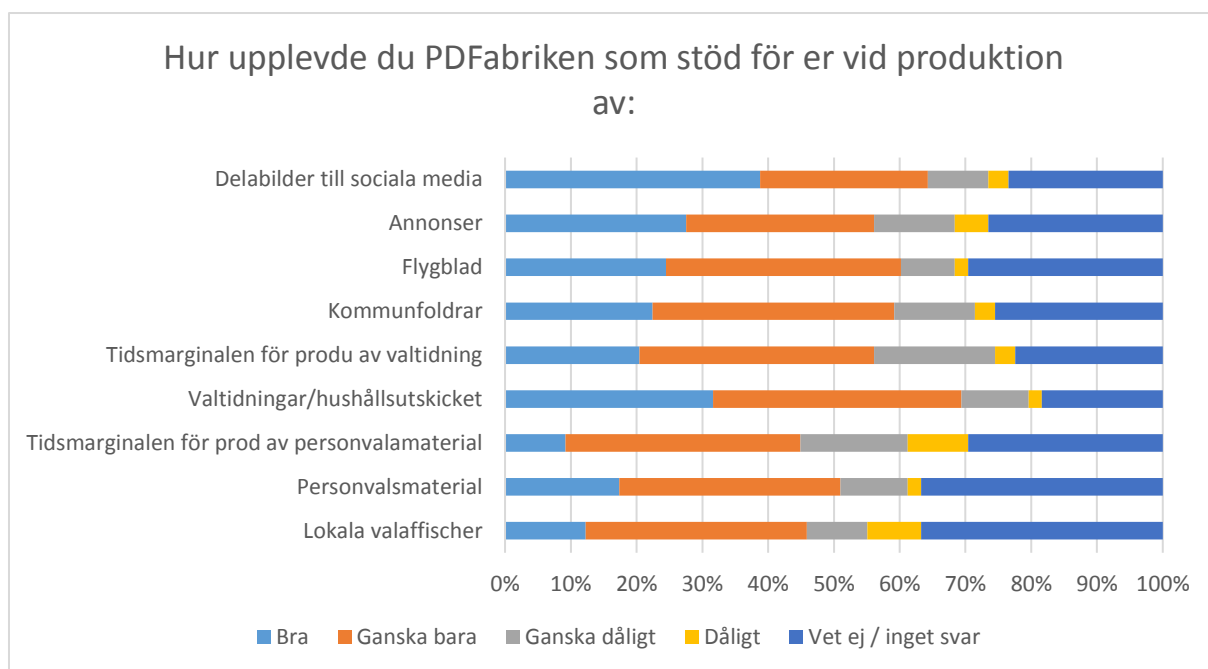
”En miss att inte materialet var klart vid kommundagarna, fotografen kunde inte anpassa beskärning därefter. Nu blev en del bilder oanvändbara”

”Valmaterial försvann i reklamen som delades ut samma dag”

Analys:

Stödet för partiets prioriterade valfrågor var stort bland personer med nyckelpositioner i valrörelsen och man ansåg att valfrågorna fungerade bra för att nå potentiella väljare och behålla nuvarande. Det är mycket positivt samtidigt som detta också ska ses i relation till det positiva valresultatet. Även betyget för partiets valaffischer är högt, samtidigt som flera av kommentarerna kritiserar det negativa budskapet. Nyckelpersonerna var nöjda med valmaterialet men många av kommentarerna tar upp problem med leveranserna av material.

Riksorganisationens utbildningsstöd för kandidater och till valledare och ombudsmän var nyckelpersonerna mindre nöjda med. Inför valet 2018 koncentrerades utbildningsinsatserna till kommun- och landstingsdagarna. Konferensen för valledare hölls redan i november 2017. Alla partidistrikts valledare var inte på banan så tidigt. Det är skillnad mellan behoven av utbildning för erfarna valledare och nya valledare. Att hitta en balans där båda grupper får utväxling av utbildningen är en utmaning.

Kommentarer:

”PDFabriken är en katastrof”

”Bra idé, men verktyget krävde mycket eget pillande”

”Saknar att man inte kan göra 210x100 affischer i den”

”Finns mycket som kan utvecklas”

”Jag upplevde att mallarna var för mycket låsta för det lokala materialet”

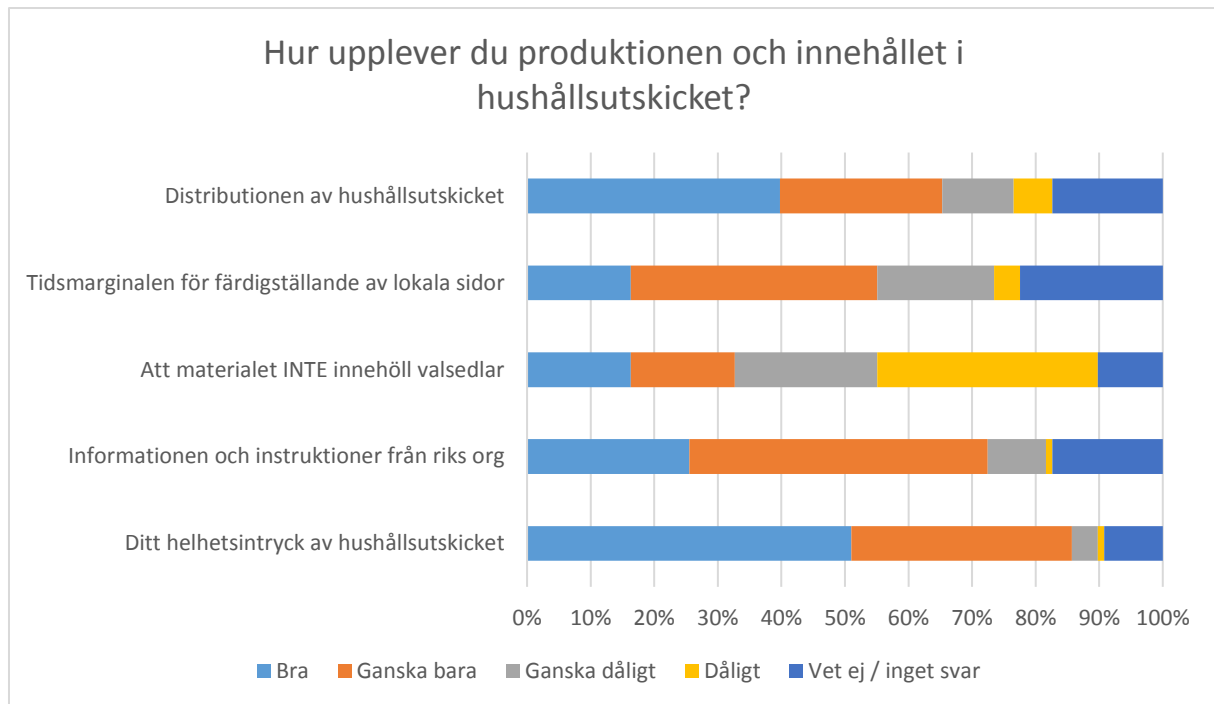
Analys:

Slutprodukten av valtidningen får gott betyg. Däremot finns det kritik mot verktyget i vilket valtidningen gjordes och att tiden för att göra valtidningen var knapp. Postens brist på att kunna dela ut rätt valtidning till rätt hushåll har också kritiserats stort.

I val efter val framkommer kritik mot att hushållsutskicket innebär en för hög arbetsbelastning för både ombudsmän och partiavdelningar. Partiet bör på allvar överväga nyttan av ett hushållsutskick med lokalt material kontra kostnaderna både i rena pengar och i resursutnyttjande av personal. Alternativ som bör övervägas är en allmän och nationellt omfattande kampanjtidning eller ett hushållsutskick för bara riksdagsvalet och regionvalet. Detta skulle också innebära att problemen med postens utdelning minskar.

När det gäller produktionen av lokala valaffischer upplevdes tidsmarginalen alldeles för kort och instruktionerna om hur man skulle göra var otydligt. Att formatet delvis ändrades i sista sekund utan tydligt besked skapade problem i flera delar av organisationen.

Tydliga instruktioner, längre tidsmarginaler och att detta inte ändras under arbetets gång är återigen ett starkt medskick från nyckelpersoner inför nästa val.

Kommentarer:

”Vi har fått massor av frågor om valsedlar som faktiskt de flesta andra partierna i vårt distrikt valt att skicka med”

”Folk vill ha valsedlar att ta med till vallokalen”

”Valsedlar ska vara med och inte distribueras med övrig reklam från affärer”

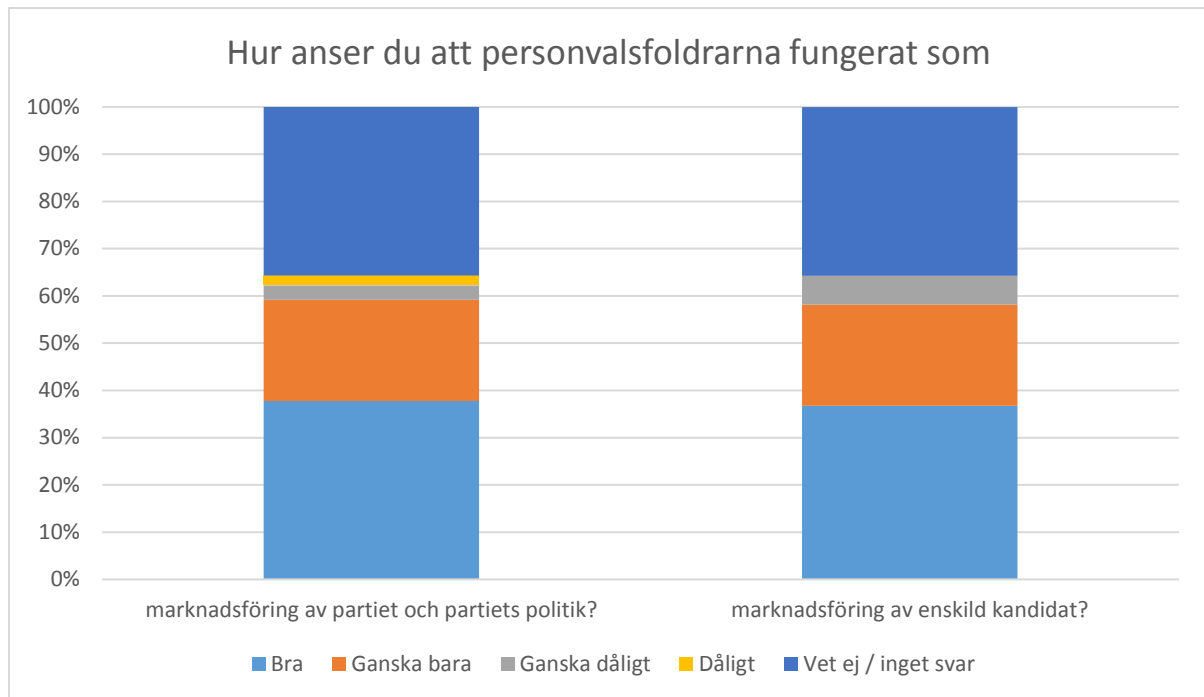
”I många kommuner hamnade hushållsutskicket med reklamen vilket gjorde att de som har ”ej reklam” inte fick vårt utskick”

”Malltexterna skulle varit tydligare och av bättre kvalitet innehållsmässigt.”

”En del buggar i programvaran”

Analys:

En stor majoritet av de svarande tycker att helhetsintrycket av hushållsutskicket var bra eller ganska bra. Kritiken som återkommer i kommentarerna var problem med att hushållsutskicket inte levererades rätt eller delades ut i reklambunten, och att man hade velat ha valsedlar i hushållsutskicket. Det vore en fördel om bildformat och bildjustering är bestämda redan innan fotograferingen inför valet äger rum.

Kommentarer:

”Behövs en tydlighet hur riks tänker. Mer tryck på att förmedla riks och inte som kandidat konkurrera med partiledaren”

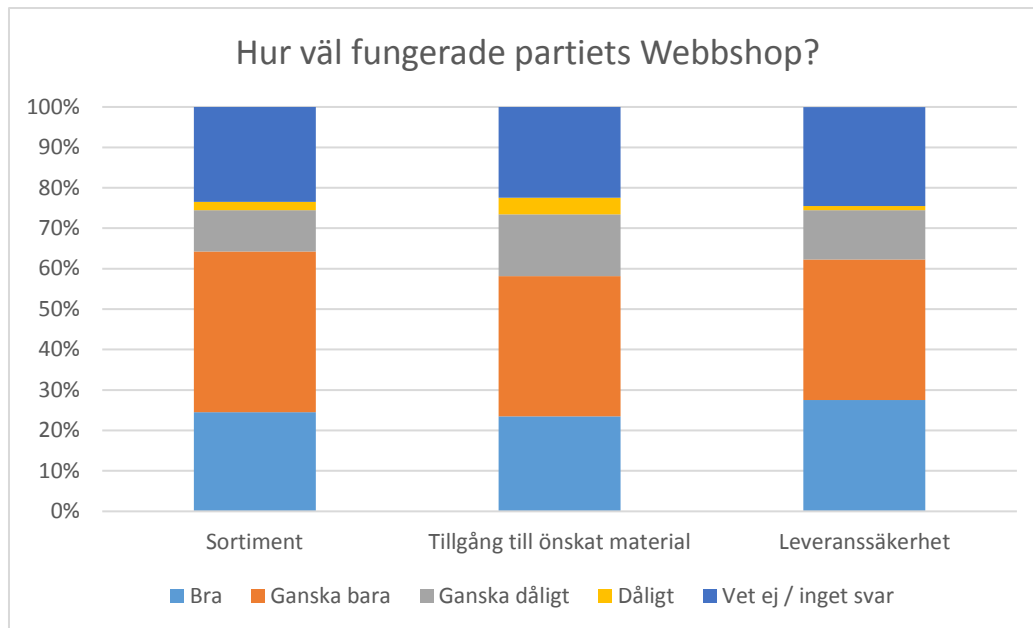
”Bra med personvalsfoldrar, vi producerade själva, då kunde man göra det billigare och mindre upplagor”

”Att produktionen i pdfabriken var uppdelad i olika fönster försvårade och gjorde att färre gjorde en folder”

”Bra att riks huvudlinje finns med i foldrarna men mängden foldrar förvillar väljarna”

Analys:

Många har besvarat frågan med ”vet ej”. De som använt sig av personvalsfoldrarna är överlag rätt nöjda och har besvarat frågorna med ”bra” eller ”ganska bra”. De flesta uppskattar att det finns information med hänsyn till riksdagsvalet med i foldern. Många användare hade dock svårt med bildformatet då foldern skulle produceras.

Kommentarer:

”Det är otroligt tråkigt att vi inte fått fram snygga kläder. Förslaget är att vi satsar på ett bredare prisspann”

”Ofta slut i lagret”

”Vi producerade mestadels eget på grund av priset och utbudet”

”Give-aways skulle funnits tillgängliga tidigare och i större upplagor”

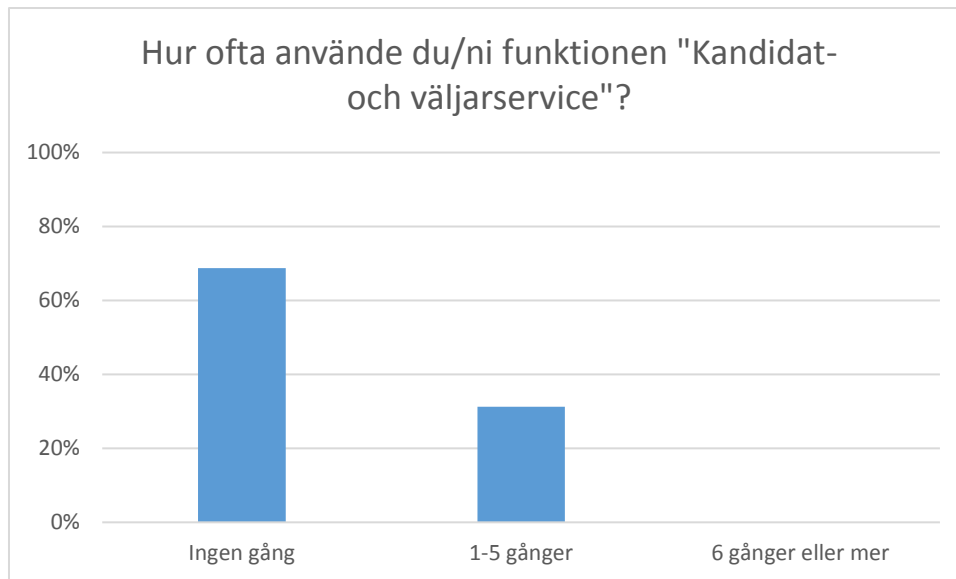
”Under en lång period saknades t-shirts i flera storlekar...”

”Byt snarast, det var bättre förut”

”Slut på värdinneband precis i valrörelsens slutskede!?!”

Analys:

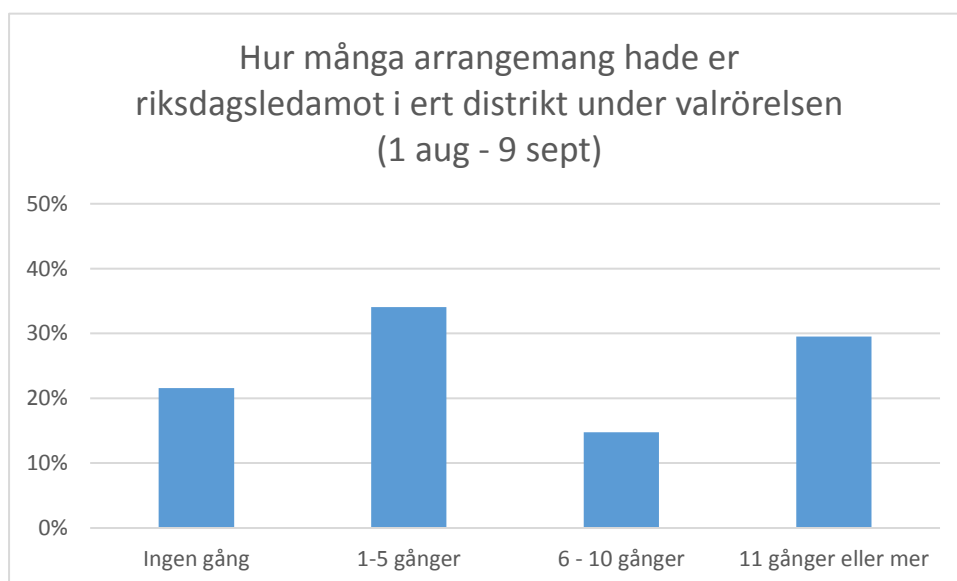
Merparten av de svarande ansåg att webbshoppen fungerat bra eller ganska bra, men i kommentarerna är det tydligt att det finns en stor utvecklingspotential när det gäller förenkling av beställningsförfarandet och bättre leveranser. Det efterfrågades också fler give-aways tidigare i valrörelsen. I och med att partiet bytte grafisk profil året innan valet hade de flesta partiavdelningar och partidistrikt uppdaterat med nytt profilmaterial i god tid innan valet vilket nog var bra och gjorde att problemen inte blev större.

Samtliga kommentarer (7 stycken) går ut på att det antingen är en helt okänd funktion, att det "uttalat att vi inte fick nyttja det" eller att det inte var tydligt kommunicerat hur man tar kontakt med riksorganisationen angående denna service.

Analys:

På grund av begränsade resurser prioriterades (med rätta) väljarservice framför service till kandidater.

Kommentarer:

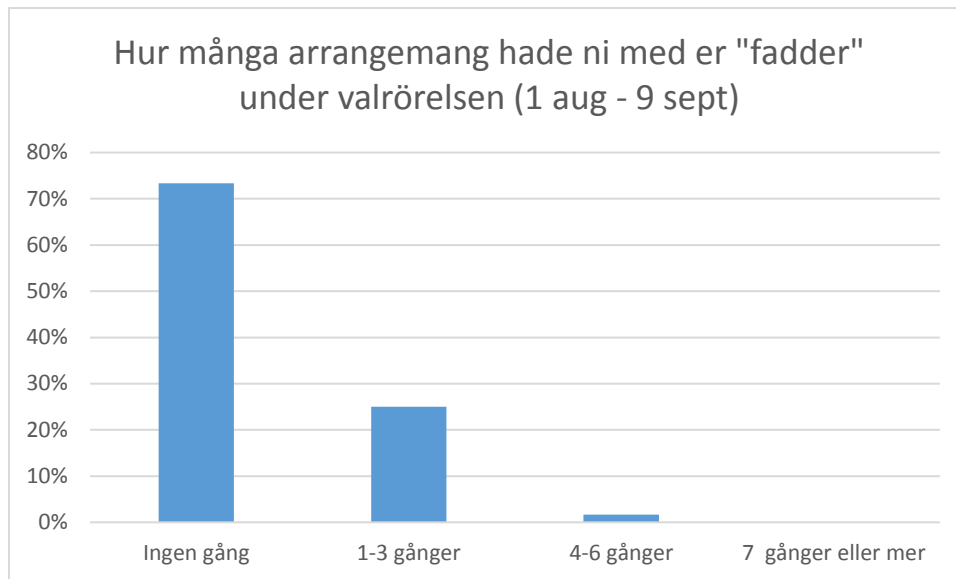
"Har ingen egen riksdagsledamot"

"...lokalt hade vi såväl sittande ledamöter som kandidater på besök vid tre tillfällen"

"Hade önskat att Lars Adaktusson varit mer i Stockholms stad"

Analys:

Frågan är inte optimalt ställd. Ser man bara till valledare så ökar antalet besök av egen riksdagsledamot. Valutvärderingsgruppen anser att frågan är svår att analysera.

Kommentarer:

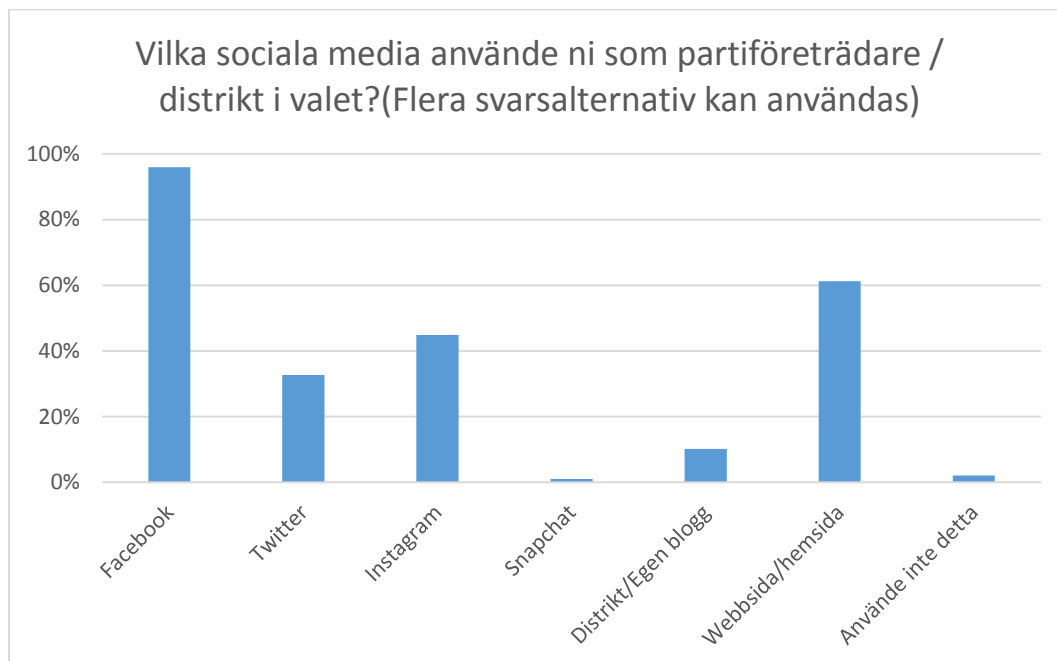
”Acko besökte oss en eftermiddag”

”Funkar inte”

”Inte enbart vår fadder utan också andra RD-ledamöter”

Analys:

Det är viktigt att kandidaten finns i det distrikt där han/hon står på listan. Det är svårt att som fadder delta i valaktiviteter i ett distrikt där man inte är valbar. Alternativt kan ett distrikt placera sin fadder på listan för att på så vis skapa en anknytning.

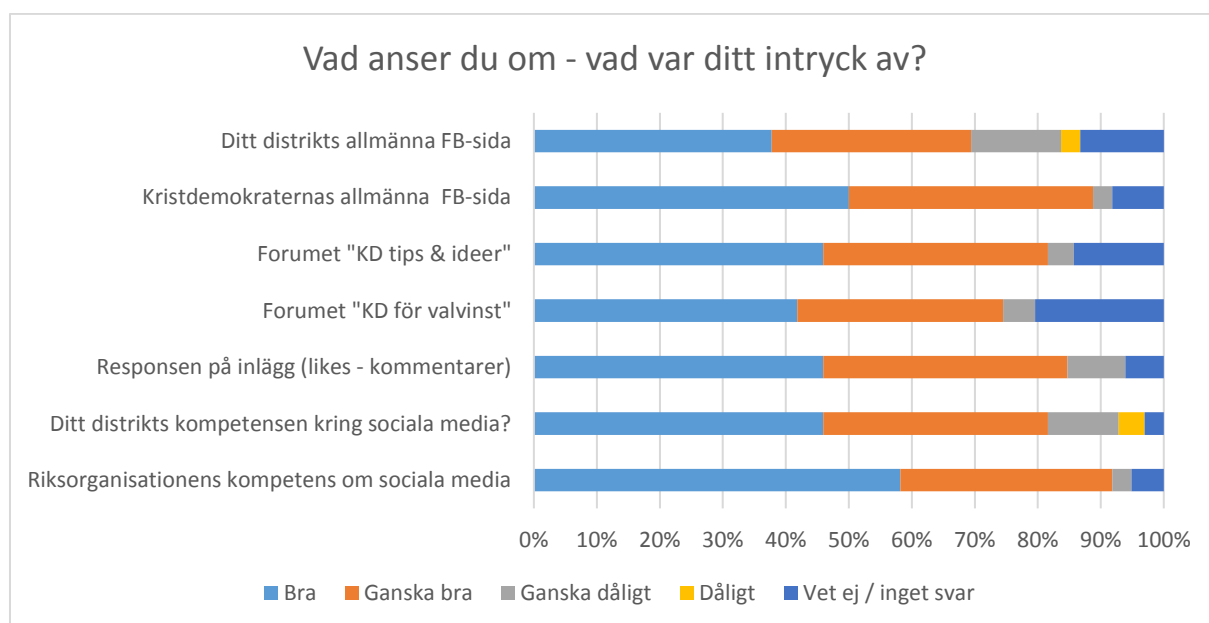
Kommentarer:

”Insändarsidan i Piteå-tidningen samt Gratistidningen”

”Linkedin”

Analys:

Precis som i medlemsenkäten ser vi även i denna enkät till nyckelpersoner att Facebook är det mest använda sociala mediet. Bloggen är samtidigt på väg att användas allt mindre som politiskt kommunikationsmedel, även om den förblir aktuell bland politiskt aktiva. Instagram har blivit väldigt utbredd, mer än 40 procent av toppkandidater och nyckelpersoner använder Instagram. Detta öppnar upp för stora möjligheter att målgruppsanpassa partiets budskap på sociala medier. Partiledaren själv är en aktiv marknadsförare på Instagram, och hon når därmed delvis andra målgrupper än på Facebook eller i den mer officiella marknadsföringen. Twitter är känt för att vara en kanal för politiskt aktiva och för allmänt samhällsligt intresserade personer. Det är därför glädjande att 33 procent av nyckelpersonerna använde sig av Twitter. Sociala medier är även i denna intervjugrupp uppskattade och flitigt använda för att sprida partiets politik. Dock bör påpekas att även nyckelpersoner inte ska ha en övertro på sociala medier i den meningen att den helt och hållet tillåts ta över traditionell media. Även här gäller att synligheten i dagstidningar eller i TV har ett genomslag som är svårjämförbart med andra kanaler. Det är tydligt att det är viktigt med fungerande hemsidor eftersom 61 procent av denna grupp använder sig av dessa för kommunikation och marknadsföring.

Kommentarer:

”Uppfattade mest Erik Sjöstedts jobb kring sociala medier, men det var ju Stockholms stad”

”Erik Sjöstedt var minst lika behjälplig som riks”

”Förhållandevis bra, med tanke på att ingen brytt sig om den på tre år”

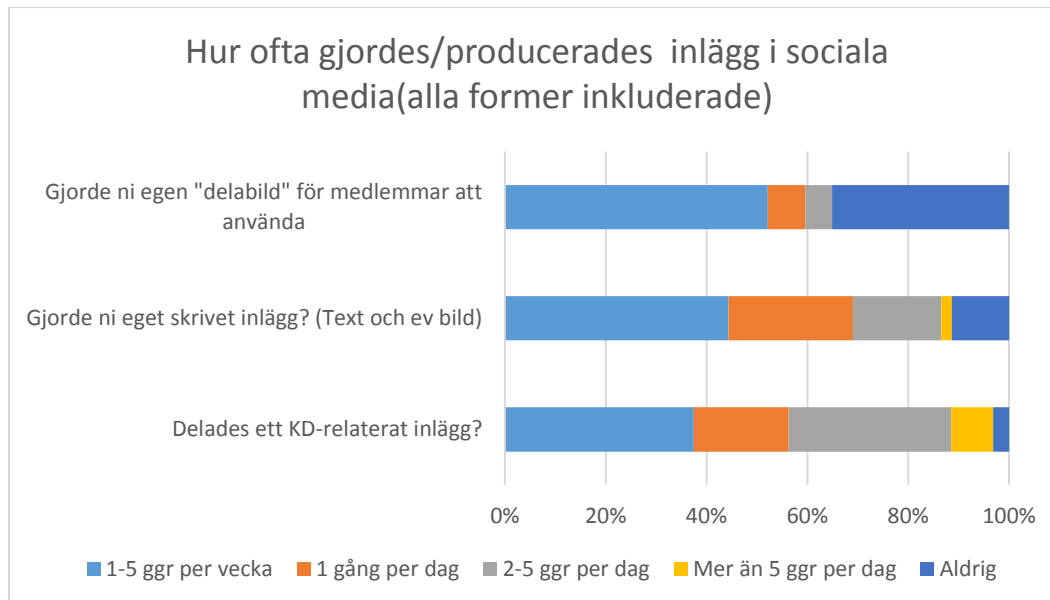
”Tips från KD-Senior användbara”

”KD tips&ideer var fantastiskt”

Analys:

Det finns en stor nöjdhet med riksorganisationens arbete kring sociala medier, det visar både diagrammen och kommentarerna. Samma nöjdhet finns dock inte på lokal och regional nivå.

Detta behöver analyseras vidare inför nästa valrörelse och åtgärder vidtas för hur det kan fungera bättre. Naturligtvis behöver också ett arbete göras för att utveckla KD:s grupper på Facebook som idag är KD för valvinst och KD tips & idéer. Under mellanvalsåren anser gruppen det vara tillräckligt med en grupp istället för två då flera sidor kan skapa en förvirring och otydlighet.

Kommentarer:

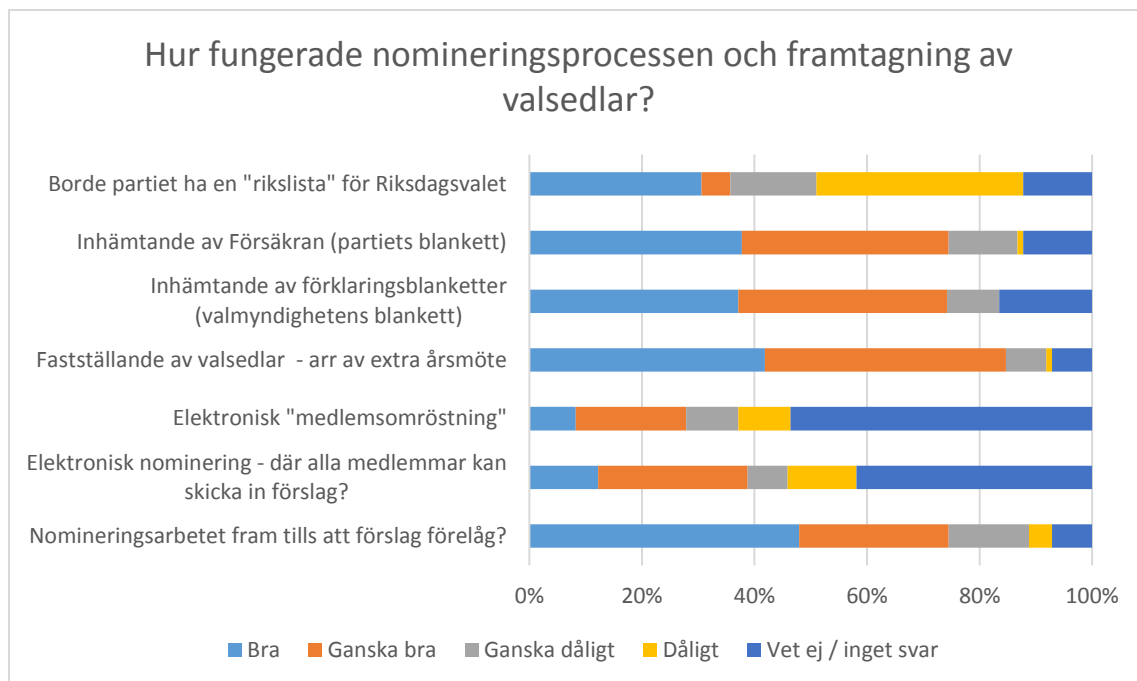
"Arbetade mycket med FB-filmer"

"Kan ej detta"

"Detta var svårt, ville ha hjälp att uppgradera vårt lokala valprogram på vår hemsida men fick ingen hjälp"

Analys:

Medlemmar och valarbetare är relativt sett duktiga på att dela inlägg på sociala medier. Nyckelpersoner delar mer än medlemmar generellt vilket är helt naturligt. Sociala medier gör det enkelt för fler att delta i en valrörelse vilket är mycket positivt och gör det också lättare att nå ut med ett budskap. Kompetensen och stödet behöver dock öka både på medlemsnivå och på distriktsnivå kring hur sociala medier kan användas som ett kommunikationsverktyg.

Kommentarer:

”Vårt distrikt hade inte medlemsomröstning, tyvärr fungerade nomineringskommitténs arbete mindre bra”

”Ytterst förvirrande med flera listor (rikslista)”

”Rikslista vore det absolut bästa för att få en god balans över regioner, kompetens, kön etc. Ev kan sida två på listan bestå av regionala kandidater”

”Verktyget för nominering var svårt att navigera”

”Tycker att partiet bör ha en rikslista för att toppa laget”

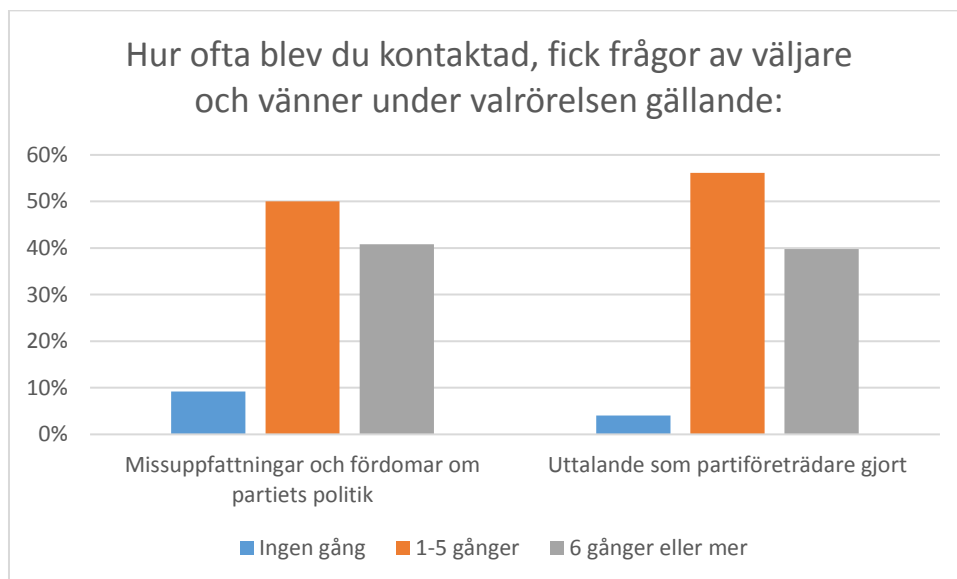
”Mycket bra med Ebba och Lars Adaktusson på listorna”

Analys:

Distrikten anser överlag att nomineringsarbetet fungerade väl. Dock var det relativt få distrikt som utnyttjade de av riksorganisationen utformade verktygen för elektronisk nominering och medlemsomröstning. En orsak till detta kan vara att distriktet inte ansåg att det förelåg ett behov, men en annan är att verktyget inte ansågs fungera så väl. Gruppen har själva dåliga erfarenheter av verktyget och anser att det bör förbättras inför kommande val. Vidare har partiombudsmännen framfört önskemål om att Valmyndighetens förklaringsblanketter borde kunna digitaliseras. Detta bör riksorganisationen framföra i kontakterna med denna myndighet.

Slutligen vad gäller rikslistor finns ett motstånd mot förslaget. Samtidigt anser vi att riksdagsgruppen har en dålig representativitet främst avseende kön, men också att partiets röstmagneter inte används på ett optimalt sätt. En koordination och optimering av valsedlarna krävs därmed, men det bör inte ske genom rikslistor, utan genom krav på att de av partidistrikten fastställda listorna ska varva lokalt förankrade namn med rikskända företrädare. Vidare anser vi att partiledaren ska toppa alla listor. För att se till så att könsbalansen blir jämnare vill vi se bättre samordning mellan nomineringskommittéerna.

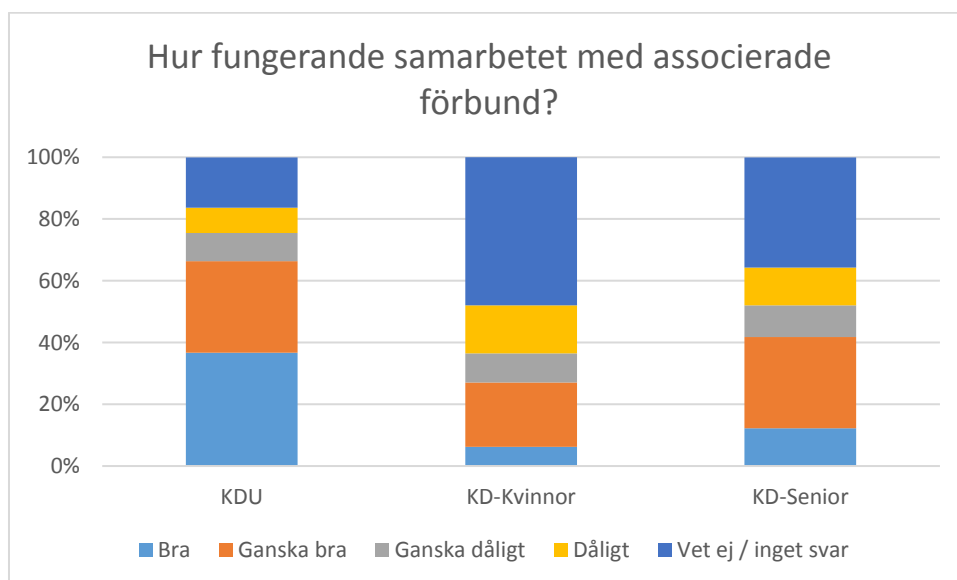
Detta skulle t.ex. kunna ske genom att kommittéordförandena träffas och diskuterar toppnamn, så att alla distrikt inte väljer att toppa sin lista (efter partiledaren) med personer med liknande demografisk profil.

Kommentarer (19 stycken) avsåg både positiva kommentarer kring Ebbas medverkan och uttalanden, men även kritik avseende skrivelser om vissa riksdagsledamöters reseräkningar. Även relationen till SD och migrationspolitiken ifrågasattes.

Analys:

Det förekommer egentligen inte några större skillnader i denna enkät gentemot enkäten till medlemmarna. Det finns fortfarande förutfattade meningar om partiet som är återkommande och som de flesta får brottas med. Bland nyckelpersoner är detta vanligare än för medlemmar generellt.

Kommentarer:

”KDU-artikeln i DN debatt under all kritik”

”Alla associerade förbund hade egen dag i valstugan”

”De var aldrig aktiva i valet i vår kommun”

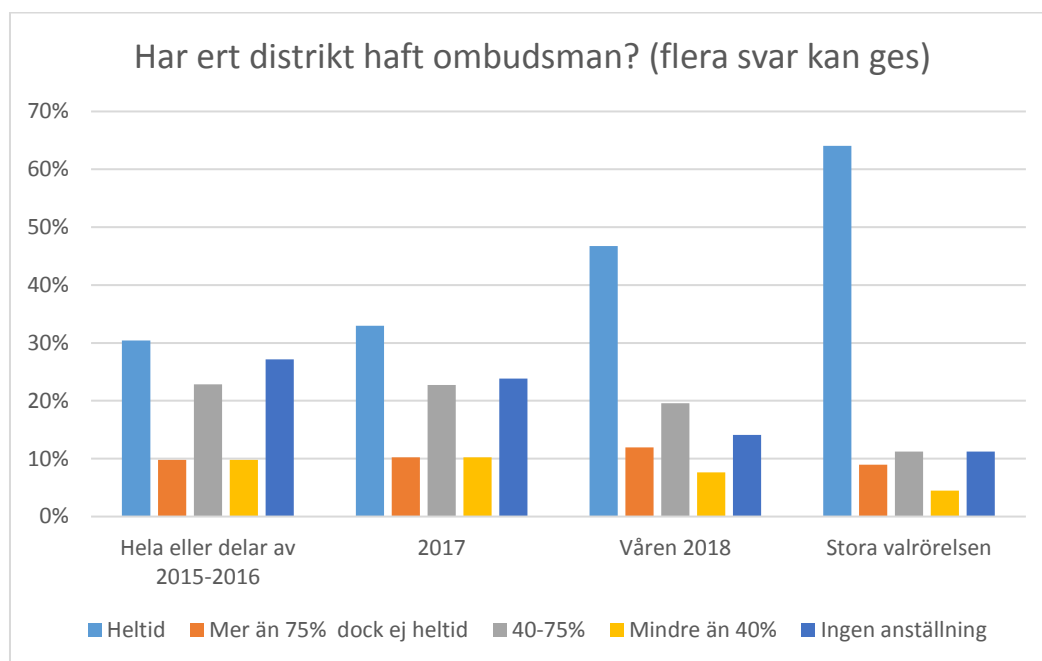
”KDU måste meddela bättre om de blir inbjudna. Vi missade bokbord i en av våra största skolor med borgerliga väljare”

”KDU var duktiga på att ta skoldebatter, samverkan med distriktet behövs för att kunna samordna och inte planera dubbelt”

”KDU:s profil skadade partiet och stämde inte överens med de som vi gemensamt hade beslutat vid partifullmäktige och riksting”

Analys:

Samarbetet med de associerade förbunden fungerar blandat runt om i landet. Det är svårt att göra en riktig analys av detta då de lokala variationerna är stora. Analysen måste därför göras på lokal och regional nivå. Vad det gäller kvinnoförbund och seniorförbund är det många som inte kan ange något svar vilket säkert beror på en svag lokal förankring och närvaro på dessa orter.

Kommentarer:

Dessa handlade om i vilken varierande grad distriktet haft ombudsman anställd.

Analys:

Inför valåret hade endast en tredjedel av partidistrikten en ombudsman på heltid. Nyanställningarna av ombudsmän skedde under våren 2018 eller inför valrörelsen. Det innebär att dessa ombudsmän kom in direkt i högintensivt valplaneringsarbete eller valrörelse. För att kunna få bättre förutsättning för både ombudsmännens arbete och partidistriktens verksamhet behöver anställningarna ske i god tid innan valåret.

Frågan ”Någon fråga eller händelse som fick en positiv betydelse i valrörelsen?”

Frågan besvarades av 61 personer. 42 personer svarade ”Ebba”.

Ett axplock av de viktigaste positiva frågor eller händelser:

”Ebbas skicklighet i debatterna och hennes tydlighet i budskapet”

”Ebbas lysande framträdande i debatterna”

”Ebba ”går-genom-rutan” Busch”

”EBBA-EBBA-EBBA”

”Sjukvårdsfrågan – både satsningen på primärvården och att staten övertar ansvaret för sjukhusvården”

”Kärnkraften – hjälpte till att bredda partiet”

”Att försiktigt medge att SD existerar”

Analys:

Svaren bekräftar det vi tidigare visat i rapporten, nämligen att Ebba Busch Thor har haft en mycket stor inverkan på det goda valresultatet.

Frågan ” Någon fråga eller händelse som fick en negativ betydelse i valrörelsen?”

Frågan besvarades av 50 personer. 29 personer svarade ”ledamöters fusk med reseräkningar”.

Ett axplock av de viktigaste negativa frågor eller händelser:

”En del lokala partiföreträdare gick ut i social media med egna politiska förslag som rimmade illa med den politik KD står för. Detta skapade en del irritation bland både väljare och medlemmar”

”Ebbas deltagande i Pride-tåget. Pride står för så mycket mer som vi inte står för”

”Böneutropsutspelet skapade en del frågor och spädde på fördomar om oss och vad vi står för”

”KDU-artikeln”

”Avståndstagande från SD:s existens”

Analys:

Det är uppenbart att medias granskning av vissa riksdagsledamöters reseräkningar har påverkat negativt. Oavsett vad som är sant och inte i själva granskningen blir alltid den här typen av uppmärksamhet negativ för ett parti.

Frågan ” Något annat du vill skicka med till utvärderingen eller kommande valrörelse?”

Valutvärderingsgruppen fick in 27 kommentarer. Ett axplock:

”Bygg organisationen direkt när de ökade partistöden kommer. Ombudsmän på heltid mellan val.”

”Valrörelsen fick ny energi dag för dag efter den 14 augusti när Ebba slog igenom i olika medier”

”Valsedlar måste vara med i hushållsutskick”

”Den bästa valrörelsen jag varit med om”

”Bättre information inför besök”

”Skrota provvalen”

”Alltid hålla fast vid valda valfrågor. Tydlighet i valet av frågor som sjukvården, äldre och trygghet”

”Få och tydliga valfrågor”

4.3. Djupintervjuer med representanter de associerade förbunden KDU, KDK, KD-Senior.

En djupintervju bestående av fem frågeställningar genomfördes med representanter för de associerade förbunden KDU, KDK och KD-senior. Här redovisas dessa med respektive förbunds sammanfattade svar.

1. Vad anser du är den eller de faktorer som varit viktigast för framgången i valet 2018 i din målgrupp?

- KDU:
- Ebbas insatser i partiledardebatter och utfrågningar
 - partiet lyckades bygga vidare på det momentum vi fick från och med första partiledarbatten
 - positionsförflyttningen högerut under mandatperioden
 - fokus i valrörelsen på frågor som väljare förknippar med KD (sjukvård, äldre, rättspolitik m fl)
 - intern uppslutning bakom Ebba
 - vår inställning till SD (inte lika fientlig som de andra partiernas), fokus på en borglig regering
- KDK:
- Ebbas tydlighet att avsätta Löfven. ”mom-shaming”, genusflum
- KD-senior:
- Ebbas starka, modiga och tydliga ledarskap
 - brännande äldrepolitiska frågor lyftes i ett samhälle med starkt växande äldrebefolkning
 - mobiliseringen av Seniorbundets egna förtroendevalda och medlemmar i valarbetet

2. Finns det någon särskild sakpolitisk fråga som kan förklara uppgången enligt dig?

- KDU:
- egentligen inte, Ebbas roll var väldigt viktig. Möjligen ”Avskaffa landstingen”, ”Nej till böneutrop”,
 - ”Mera kärnkraft” och ”Nej till genusflum i förskolan”

KDK: - sjukvårdens förstatligande

KD-senior: - kapade vårdköer

- äldrepolitiska reformförslag på valagendan (fler äldreboende, högre kvaitet, fokus fattigpensionärer)

- fokusering på trygghets- och säkerhetsfrågor

3. Hur upplever ditt förbund att samarbetet har fungerat med moderpartiet såväl på riks- som på lokal nivå?

KDU: - mycket bra

KDK: - inte alls på riksnivå. På lokal nivå är det ojämnt över landet, i Stockholm exempelvis mycket bra

KD-senior: - bra på några håll, trevande och ointresserat på andra

4. Har partiet tagit tillvara ditt förbunds kompetens och kontaktnät i valrörelsen?

KDU: - ja. Viktigt att partiet vågade göra en digital förstagångsväljarsatsning. Facebook-engagemanget på KDU Sveriges sida fb-sida har ökat med 1 263 procent.

- mer resurser till KDU från moderpartiet behövs, KD nu större än både MP och L bland unga

KDK: - nej

KD-senior: - i mindre mån, oftast utan samråd och gemensam kampanjplanering. Viktigt att 65+ finns på valbar plats.

5. Finns det något annat du skulle vilja förmedla till valutvärderingsgruppen?

KDU: - inspireras av KD Stockholms läns valaffischer: lätta, hållbara och hanterbara för ensam valarbetare

- Förenkla personvals- och lokalmaterial. Fler användarvänliga verktyg

- långsiktigt politikutvecklingsarbete ska komma igång redan nu, fånga momentum

- politikutveckling måste ske snabbt och fördjupas inom våra prioriterade områden

- medieexponeringen måste vara större även mellan valen

KDK: - partiet borde använda oss mer och bättre

KD-senior: - en av tio seniorer valde KD i årets val, viktigt att leva upp till det förtroendet

5. Organisatoriska slutsatser

Ord som återkommer i kommentarer om valrörelsen 2018 är ”enighet” och ”Team Ebba”. Efter flera år av interna konflikter var Kristdemokraterna ett enat parti under valrörelsen. Kommundagarna i mars 2018 var startskottet för en sammanhållen valrörelse och en taggad organisation. Kommundagarna blev en vändpunkt och partiledarens tal om KD-rebellen slog rot i partiet. De olika omständigheter som kunnat leda till interna diskussioner hanterades lugnt av hela partiet. Enligt valutvärderingsgruppens analys har den goda interna kommunikationen varit en stor anledning till att partiet kommunicerat enhetligt utåt och att konflikter internt kunnat undvikas. Både kommunikation via grupperna ”KD för valvinst” och ”KD tips & idéer” på Facebook men också den interna kommunikationen till nyckelpersoner inför och under valrörelsen vid olika händelser har bidragit till detta. Infoping är också en bra kommunikationskanal som gärna får utvecklas och användas mer. Valutvärderingsgruppen uppmanar riksorganisationen att fortsätta utveckla och stärka den interna kommunikationen. Press och kommunikation är olika saker och den interna kommunikationen får inte hamna i skuggan av den externa, båda två måste fungera. Det måste finnas tillit till att nyckelpersoner kan ges förhandsinformation och hålla den intern, och det måste ges uppskattning för det arbete hela organisationen gör för att föra ut partiets budskap. Det finns också en poäng i att förhandsinformation till nyckelpersoner kommer direkt från partiledningen för att skapa en vi-känsla och enighet i partiet.

Fortfarande är det färre än hälften av partidistrikten som har haft ombudsman anställd i mellanvalsperioden. De flesta av ombudsmännen som varit anställda i mellanvalsperioden var anställda på deltid. Av de anställningar av ombudsmän som gjordes inför valet gjordes de flesta under våren 2018 eller inför stora valrörelsen. Delvis kan detta förklaras av knappa ekonomiska resurser som en konsekvens av sämre valresultat under fler val. I de fall där partidistrikten anställde ombudsmän under valåret missade många nyanställda stora delar av planeringsfasen och möjligheten att etablera kontakter och få tid att lära känna organisationen. Det innebär att man inte fick den utväxling man kunnat få av att ha anställd ombudsman.

I kontexten att partiet efter valet ökat i de flesta delar av landet bör frågan om hur man gemensamt ska få till en större ombudsmannakår utbredd i hela landet, tas på allvar. I valanalysen från 2014 lyfter man fram det önskvärda i att partidistrikten i större utsträckning samarbetar kring tjänster och på det sättet skapa förutsättningar för ombudsmän i hela landet även under mellanvalsperioden. Valutvärderingsgruppen uppmanar riksorganisationen att vara en aktiv part i detta arbete och att riksorganisationen ser över möjligheten att bidra till att säkerställa att ombudsman finns i hela landet. Större ombudsmannakår innebär en förstärkning av organisationen och därmed större möjligheter att kampanja även i mellanvalsperioden för att bredda och stärka väljarbasen till valet 2022 och att partiet får fler aktiva och väl fungerande partiavdelningar. Valutvärderingsgruppen ser med tillfredsställelse på att partifullmäktige i november 2018 tog beslut med denna inriktning med syfte att säkerställa att ombudsmän finns i hela landet.

I början av april 2017 bytte partiet grafisk profil. Ett intensivt arbete följde med att implementera den nya loggan och övriga delar i den nya profilen. Partikläderna byttes ut, nya roll-ups köptes in, partiets hemsidor och sociala kanaler fick en ny layout. Bytet av loggan och den grafiska profilen gav partiet en modernare framtoning och innebär en nytändning för hela rörelsen. Bytet innebär också att partiet tidigare började förbereda sig för valrörelsen med denna uppdatering av profilmaterial. I föregående val togs en tillfällig grafisk profil fram inför valrörelsen. I och med att bytet av grafisk layout skedde 2017 gjordes ingen ny version inför

valrörelsen 2018. Resultatet blev en profil som medlemmar kände igen och var trygga i. Valutvärderingsgruppens uppfattning är att den nya grafiska profilen bidrog till att skapa enighet och gav en positiv genklang i hela organisationen som partiet tog med sig in i valrörelsen.

Sociala medier har bidragit till att det idag finns fler och snabbare kanaler för kommunikation jämfört med bara några val sedan. Det innebär att både väljare och medlemmar kan nå på ett snabbare och nytt sätt. I valet 2018 fick marknadsföringen på sociala medier sitt riktiga genombrott. Genom gemensamma aktioner i hela partiorganisationen, inför till exempel Ebbas partiledarutfrågning i SVT och i valspurten, fick budskapet stort genomslag när gemensamma marknadsföringsinsatser utifrån partiavdelningars och partidistrikts egna ekonomiska förutsättningar lades ihop. Dessa gemensamma aktioner möjliggjorde också att alla från den enskilda medlemmen till riksorganisationen kunde bidra tillsammans och göra utväxlingen större. Samtidigt som sociala medier fick ett stort genomslag visade det sig att partiet på många håll i landet inte har tillräcklig kompetens att skapa snygga dela-bilder etc. Speciellt sårbart var det i vissa partidistrikt. För att minska sårbarheten bör kompetensen för materialproduktion och grafisk produktion stärkas på partidistriktsnivå, primärt i de större partidistrikten.

Riksdagsledamöterna har en nyckelroll i att kommunicera ut partiets nationella budskap både i landet och i organisationen. När riksdagsgruppen nu ökat från 16 till 22 ledamöter ökar också möjligheterna att förbättra detta arbete. Riksdagsledamöterna bör i större utsträckning än tidigare prioritera tid i sina hemlän på måndagar och fredagar. Samtidigt är det viktigt att både externa besök och partiinterna möten prioriteras. För att dra nytta av ledamöters ansvarsområden bör också ledamöternas tid läggas på att bygga nätverk i hela landet och på så sätt stärka upp i de län där Kristdemokraterna idag saknar riksdagsrepresentation.

6. Politiska slutsatser

6.1. Partiets profilering

Det var på många sätt ett nytt och kaxigare parti som mötte väljarna i valet 2018 än i tidigare val. Uttryck som ”å ena sidan - å andra sidan”, ”i möjligaste mån” och ”en utredning ska titta på det” hördes inte lika ofta. Nu var det rakare besked, kaxigare budskap och tydlighet som gällde. Vårt intryck är att partiet har tagit föregående valutvärderingsgruppens rekommendationer på allvar genom att profilera sig i nya frågor men utan att tappa den sociala profilen samt synas i frågor som är aktuella i media och hos medborgare. Partiet hade en strategi för att lägga sig nära sina potentiella väljare. Denna strategi var inte helt enkel då de potentiella väljarna många gånger har andra politiska prioriteringar än de så kallade kärnväljarna. Under mandatperioden skapade detta en stor oro i partiet och opinionssiffrorna var mycket låga. Men arbetet bar frukt, i valet lyckades KD attrahera nya väljargrupper samtidigt som kärnan i stor utsträckning tycks vara kvar. KD uppfattas i högre grad som ett fullsortimentsparti, inte längre enbart som ett socialdepartementsparti. Breddningen syns tydligt i att andelen aktiva kyrkobesökare bland partiets väljare är avsevärt mindre än tidigare, endast cirka en femtedel. Det betyder dock inte att aktivt kristna har övergett partiet utan att partiet har breddat sig och i större utsträckning nått även icke traditionella väljargrupper. Partiets profilering som ett borgerligt parti med ett okompromissbart ställningstagande för Alliansen och Ulf Kristersson som statsministerkandidat gjorde att partiet uppfattades som tydligt och som en klar högeröst. Denna högerprofil i kombination med ett engagemang för bland annat sjukvård och äldrepolitik gav bilden av ett borgerligt parti med en stark social profil vilket många nytillkomna väljare också sagt sig gilla. Man skulle kunna sammanfatta profileringen som ”en mjuk politik i tuff förpackning.”

6.2. Valfrågorna

Sjukvård och äldrepolitik var två av partiets huvudfrågor och det är odiskutabelt att dessa frågor har varit viktiga för partiets framgång, inte minst sjukvårdspolitik. Inom båda områdena har partiet högre förtroende än det slutliga valresultatet och särskilt signifikant är detta för sjukvården. Partistyrelsen formade om det tidigare sjukvårdsutspelet om att specialistvården ska förstärkas till att omfatta även primärvården och stora delar av andra ansvarsområden. Beslutet togs trots bristande förankring och utan stöd i tidigare rikstingsbeslut. Det gjorde utspelet riskfyllt och kunde ha skapat splittring i partiet. Valutvärderingsgruppen anser dock att detta var rätt beslut och ett viktigt bidrag till att stärka partiets trovärdighet i sjukvårdsfrågan och därmed till ett bättre valresultat. Både äldrepolitik och sjukvård är utan tvivel mobiliserande krafter inom partiet och det har funnits en stor vilja bland medlemmarna att kampanja för dessa frågor, det visar inte minst medlemsenkäterna. Det är också två så kallade mjuka frågor vilket har haft en lugnande effekt på dem som befarat att partiet skulle ha lämnat den sociala profilen. Samtidigt har förslag som sänkt skatt för pensionärer och ett förstärkt av sjukvården tangerat ekonomi och organisation vilket gjort att frågorna inte bara hamnat i det mjuka facket. Att fortsätta driva sjukvård och äldrepolitik långsiktigt är viktigt för partiets trovärdighet och kan fortsätta ge ett opinionsmässigt skjuts för partiet.

Den tredje huvudfrågan utöver vård och äldre var trygghet. Detta är ett svårare område eftersom människor lägger in väldigt mycket olika innehåll i begreppet trygghet, alltifrån ekonomi och familj till välfärd och rättsfrågor. Valutvärderingsgruppens uppfattning är dock att partistyrelsen inte minst avsåg trygghet i bemärkelsen rättstrygghet, d.v.s. att medborgare inte ska utsättas för brott. Lag och ordning kan dock knappast sägas ha varit av någon större

betydelse för partiets valprofilering. Hårdare straff för vålds- och sexualbrott samt utvisning av utländska förövare framfördes flera gånger. Men i övrigt syntes inte partiet nämnvärt i dessa frågor, det gjorde däremot både M och SD. Förtroendet för partiet i området lag och ordning är också lågt, både bland dem som anser frågan vara högt prioriterad och bland dem som prioriterar frågan lägre. Detta är ett problem då vi vet att lag och ordning är en viktig fråga, inte minst bland de potentiella väljarna. Det kan vara en delförklaring till att partiet inte lyckades fullt ut med strategin att nå de potentiella väljare som pekades ut mätningen från Demoskop i mars 2018.

Familjepolitiken var en fjärde prioriterad fråga men är svårare att skatta eftersom familjepolitik inte mäts som ett eget politiskt område i de olika opinionsinstituterna. Det närmaste skulle kunna vara barnomsorg som mäts av Demoskop och som visar att frågan har låg betydelse i väljarkåren i stort om än något större betydelse just bland kristdemokratiska väljare. Ordet familj nämns däremot många gånger som ett viktigt område för partiets väljare när de fritt får uttrycka frågor som de anser vara viktiga. Därmed kan man dra slutsatsen att familjepolitik är ett viktigt område för partiets väljare även om det är svårt att veta något om vilken profilering inom området familj som efterfrågas. Det är framför allt förslaget om ingen kvotering av föräldraförsäkringen som var partiets familjepolitiska huvudfråga. Det finns inga siffror på hur just det förslaget föll ut hos väljarna. Valutvärderingsgruppen anser dock att det var en bra fråga att driva eftersom det både är en frihets- och familjepolitisk fråga. Förslaget har heller inga drag av moraliska pekpinna vilket är en fördel om partiet ska fortsätta att breddas och nå nya väljargrupper. Även ett riktat jobbskatteavdrag för barnfamiljer samt mindre barngrupper i förskolan ryms inom det familjepolitiska fältet. Inte heller dessa frågor har opinionsinstituterna särskilt mätt bland väljarna, men att döma av medlemsenkäten har dessa två frågor slagit väl ut. Familjepolitiken ska fortsatt vara en viktig fråga för KD men budskapet måste anpassas efter den verklighet som familjer lever i och ha en anklang hos den breda gruppen av familjer. Valutvärderingsgruppen anser att partiet gjort ett bra omtag av familjepolitiken, men anser att politikutvecklingen måste fortsätta. Det behövs en politik för olika perioder av föräldraskapet (småbarnsåren, mellanåren, tonåren), där partiet har ett antal liggande förslag. Familjepolitiken är ett dragplåster hos grupper som anser att familjen i sig är en viktig grundsten i samhället. Den måste också kunna marknadsföras till familjer som förenar karriär med föräldraskap.

Den femte frågan som återfanns i valmanifestet var integration och arbetsmarknad. Jobbfrågan kan man säga lyste med sin frånvaro under valrörelsen, så också för Kristdemokraterna. Frågan hamnar långt ner på väljarnas prioriteringslista och partiet gjorde inga ansträngningar för att lyfta den heller. Invandring och integration är bland de viktigaste frågorna i väljarnas ögon och även de frågor som fått folk att välja parti i mycket hög utsträckning. Trots att integrationsfrågan var en av partiets fem huvudfrågor har partiet låga förtroendesiffror inom området. Partiledaren har förvisso i flera sammanhang lyft frågan, inte minst utifrån ett värderingsperspektiv. Med budskap om att vissa värderingar inte är valbara och att ett jobb med lägre lön är bättre än inget jobb alls stakades en tydlig politik ut på området. Politikutvecklingen skulle dock kunna vara tydligare och antalet proaktiva utspel borde ha varit fler i förhållande till de reaktiva.

6.3. Fördomsfrågorna

Det förefaller som att de klassiska fördomarna om abort, religion och HBTQ-frågor har varit mindre frekventa i årets valrörelse även om de fortfarande förekommer och anses vara ett problem bland många som svarar på medlemsenkäten. Även Demoskops båda mätningar

bekräftar att de så kallade fördomsfrågorna utgör ett hinder för många potentiella väljare att rösta på partiet. Det framkommer kritik från vissa medlemmar att partiets deltagande på Pridefestivalen i Stockholm skrämmer bort väljare. Samtidigt anser andra att partiet förlorat för mycket av sin kristna profil. Det finns dock inget som pekar på att dessa saker skulle vara en nackdel för partiet i de mätningar som Demoskop gör. De två partier som ofta nämns som alternativ för denna väljargrupp brukar vara SD och Kristna Värdepartiet (KV). Flödet till SD anses dock uteslutande ha med migrationspolitiken att göra och KV:s väljarstöd minskade 2018 och landade till slut på endast 3202 röster i hela landet. Valutvärderingsgruppens analys är därför att partiets deltagande i Pride möjligtvis skapar en del interna diskussioner men är knappast en fråga som får väljare att överge partiet. Däremot kan ett deltagande på Pride sänka trösklarna till partiet bland potentiella väljare som tvekar att rösta på KD just på grund av HBTQ-frågan. Ett deltagande på Pride gör det också lättare för olika partiföreträdare att med större trovärdighet ta debatten mot exempelvis RFSL i frågor där man intar olika positioner eftersom partiet med sitt deltagande inte lika enkelt kan stämplas som homofobiskt. En annan aspekt på frågan är att fokus till viss del flyttat från KD till SD i frågor som rör abort och HBTQ. Frågorna var heller aldrig någon stor del av den politiska debatten i valrörelsen och intresset föll därför hos allmänheten. Alltjämt upplever många att partinamnet skapar förvirring hos många väljare och att det fortfarande kommer många frågor som har med religion och partinamnet att göra. Denna fråga är viktig att fortsätta rikta uppmärksamhet mot för att inte i onödan i tappa väljare som ligger partiet nära rent politiskt.

7. Rekommendationer

7.1. Politiska rekommendationer

- Fortsätt profilera partiet i och utveckla politikområdet *sjukvård*.
- Fortsätt profilera partiet i och utveckla politikområdet *äldrepolitik*.
- Inled ett arbete med att politikutveckla och stärka partiets profilering i politikområdet *skola och utbildning*.
- Inled ett arbete med att politikutveckla och stärka partiets profilering i politikområdet *lag och ordning*.
- Inled ett arbete med att politikutveckla och stärka partiets profilering i politikområdet *ekonomi*. Analysera särskilt vilka skattepolitiska förslag som kan slå an hos partiets potentiella väljare.
- Utarbeta en moralisk dimension i skattepolitiken som ger svar på vilka skatter som utifrån ett kristdemokratiskt perspektiv moraliskt går att försvara och inte.
- Inled ett arbete med att politikutveckla och stärka partiets profilering i politikområdet *integration*.
- Fortsätt hålla fast vid Alliansen som den grupp av partier som partiet bildar styren med i kommuner, regioner och riksdag.
- Gör det möjligt att i nämnder, styrelser och utskott tillåta uppgörelser med alla partier i sakfrågor där partierna tycker lika eller står nära varandra, utan att göra avkall på kristdemokratisk värdegrund.
- Bibehåll en relativt stram hållning i *migrationspolitiken*.
- Bygg vidare på strategin om en smalare men vassare profil.
- Våga prioritera ner vissa politiska områden, inte bara i det utåtriktade arbetet utan också internt.
- Bevara partiets sociala profil. Den måste alltid finnas med som en röd tråd även när partiet profilerar sig i frågor som rättspolitik, integration och ekonomi.
- Fortsätt att sänka trösklar och ändra partiets image i syfte att få fler personer att rösta på partiet och identifiera sig som kristdemokrater, exempelvis genom deltagande vid Pride-evenemang i olika delar av landet.

7.2. Organisatoriska rekommendationer

- Arbeta för att det finns ombudsmän i hela landet.
- Upprätta en utbildningsplan för nya förtroendevalda.
- Skapa riktlinjer så att representationen bland de förtroendevalda speglar partiets väljare.
- Stärk banden mellan partiet och dess associerade förbund samtidigt som deras självständighet värnas.
- Utveckla kompetensnivån kring sociala medier på distriktsnivå.
- Håll fast vid den nuvarande grafiska profilen.
- Utarbeta en plan för hur den interna kommunikationen till medlemmar och lokalavdelningar kan stärkas ytterligare.
- Utveckla och öka användningen av Infoping.
- Bilda riksomfattande nätverk inom olika politikområden.